

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลของการศึกษาวิจัย “กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตำบลสันปายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” สามารถนำเสนอเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

4.1 บริบทของชุมชนสันปายาง

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนสันปายาง

จากการบอกเล่าของผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้ข้อมูลว่า ชุมชนตำบลสันปายางมีการก่อตั้งนานมาแล้วกว่า 400 ปี โดยมีการรวมกลุ่มตั้งอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งต่อมาได้มีการรวมตัวและตั้งเป็นหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลสันปายาง ซึ่งชื่อของหมู่บ้านได้เรียกตามชื่อของหมู่บ้านสันปายาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด และเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบล โดยชื่อที่มาของสันปายางมาจากลักษณะเด่นทางกายภาพของหมู่บ้าน คือ เป็นพื้นที่ที่มีต้นยางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่แถบนี้ว่า “ปายาง” ส่วนคำว่า “สัน” หมายถึงเนินเขา ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น ดังนั้น คำว่า “สันปายาง” จึงหมายความว่า สันเขาที่มีต้นยางขึ้นเป็นจำนวนมาก และต่อมาเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2539 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลสันปายาง เป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นขึ้น ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยเพื่อช่วยกระจายอำนาจการบริหารและการปกครองสู่ท้องถิ่น

4.1.2 สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากร

ตำบลสันปายางตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองเชียงใหม่ ห่างจากตัวอำเภอเชียงใหม่ไปทางถนนสายเชียงใหม่-ฝาง ประมาณ 42 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอแม่แตง 17 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลสบเปิง	อำเภอแม่แตง
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลสะลวง	อำเภอแมริม
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลขี้เหล็ก	อำเภอแม่แตง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลสบเปิง	อำเภอแม่แตง และ ตำบลสะเมิงเหนือ อำเภอสะเมิง

พื้นที่ตำบลสันปายางมีสภาพเป็นที่ราบลุ่มแบบเชิงเขา ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ได้แก่ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายไปมากจากการตัดไม้ใช้สอยและการบุกรุกทำไร่เลื่อนลอย และมีบางส่วนของพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย และป่าสงวนเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งตำบลสันปายางมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 45,000 ไร่ ส่วนสภาพดิน

โดยทั่วไปเป็นดินเหนียวปนทราย และในบางส่วนเป็นดินดำที่มีแร่บอลเคลปนอยู่ ซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเซรามิค มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำห้วย และมีสถานที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกตาดหลวง ผาผึ้งซึ่งเป็นสถานที่ผิงนิยมนำมาทำรัง

4.1.3 ประชากร

ตำบลสันปาย่างประกอบด้วยหมู่บ้าน 6 หมู่บ้านได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัว
- หมู่ที่ 2 บ้านสันปาย่าง
- หมู่ที่ 3 บ้านสันป่าตึง
- หมู่ที่ 4 บ้านหนองก้าย
- หมู่ที่ 5 บ้านเอี้ยก
- หมู่ที่ 6 บ้านผาแต่น

มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,272 ครัวเรือน ประกอบด้วยประชากรทั้งสิ้น 3,859 คน เป็นชาย 1,904 คน หญิง 1,955 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 56 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร โดยแจกแจงจำนวนในแต่ละหมู่บ้านดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรแยกตามหมู่บ้านในตำบลสันปาย่าง

หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัว	146	237	228	465
หมู่ที่ 2 บ้านสันปาย่าง	443	577	663	1,240
หมู่ที่ 3 บ้านสันป่าตึง	258	367	380	747
หมู่ที่ 4 บ้านหนองก้าย	246	406	389	795
หมู่ที่ 5 บ้านเอี้ยก	138	236	211	447
หมู่ที่ 6 บ้านผาแต่น	41	81	84	165
รวม	1,272	1,904	1,955	3,859

ที่มา: (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2549)

4.1.4 วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี

การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม และจัดเวทีชาวบ้านได้ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลสันปาย่าง พบว่า การดำเนินชีวิตของชาวบ้านสมัยก่อนมีความเรียบง่าย ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกพืช ไม่มีการใช้สารเคมียาฆ่าแมลง มีแต่จะใช้สมุนไพร ใบไม้ จากป่ามาใช้กำจัด จึงทำให้ชาวบ้านในสมัยก่อนมีอายุยืน และจากการที่ตั้งของชุมชนอยู่ที่ราบเชิงเขาล้อมรอบด้วยภูเขาและป่าเบญจพรรณ จึงทำให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากป่าเป็นแหล่งอาหารและยา โดยการเก็บของป่า อาทิ เห็ด หน่อไม้ ตีผึ้ง และล่าสัตว์มาใช้บริโภคเป็นอาหาร รวมทั้งการเก็บสมุนไพรในป่ามาใช้ในการรักษาโรคตามภูมิปัญญาพื้นบ้านอีกทั้งวิถีชีวิตชาวบ้านยังคงเกี่ยวข้องกับ

กับการทำนาประเพณีทางศาสนา และความเชื่อ โดยการทำนา ทำไร่ ถือเป็นอาชีพสำคัญของชาวบ้านที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้าวที่ปลูกสมัยก่อนเป็นข้าวนาปี การทำนาสมัยก่อนไม่มีรถไถ่นาอย่างเช่นปัจจุบัน การเกี่ยวข้าวสมัยก่อนจะใช้วิธีการลงแขก ช่วยกันปลูก ช่วยกันเก็บเกี่ยว และจะเริ่มทำการปลูกข้าวประมาณเดือน 9 หรือ เดือนสิงหาคม ตามปฏิทินพอลูกเสร็จประมาณเดือน 11 หรือเดือนตุลาคมในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ทางวัดจะมีประเพณีทำบุญตักบาตรวันออกพรรษา ดังนั้นชาวบ้านจะนำต้นอ้อย เผือก มัน กล้วย กล้วย ข้าว ข้าวเรียงเม็ด (ข้าวแต่น) ดอกไม้ไปทำพิธีรับท้องข้าว ที่แปลงนา โดยช่วงนั้นข้าวท้องแก่ใกล้จะออกรวง และผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่า ข้าวท้องก็เหมือนคนท้องที่มีความหิวและอยากกินของเปรี้ยว ของหวาน ดังนั้นจึงทำพิธีนี้ขึ้นมา โดยนำข้าวจากต้นข้าวมาแย่งสิ่งของต่างๆ ที่ได้เตรียมมา พอเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ตากข้าวแห้งได้ที่ ชาวบ้านจะมีการมัดข้าวเป็นกำด้วยดอกไม้ ฝ้าย และจัดทำลานข้าว โดยการใช้จอบตักข้าวบนนาออกให้หมดและตากดินให้เสมอกัน แล้วใช้มูลวัวมูลควายทาบนานข้าวที่เตรียมไว้ ที่ไว้ประมาณ 3-5 วัน หรือจนลานนั้นแห้ง แล้วค่อยนำเอาข้าวมามัดไว้กับไม้กระดานหรือแคร่ไม้ไผ่จนเม็ดข้าวหลุดออกจากฟาง และมัดด้วยกระดังเพื่อให้เศษฟางและข้าวลีบหลุดออกไป แล้วถึงจะขนไปเก็บไว้ในยุ้งฉาง โดยก่อนที่จะนำข้าวไปนึ่งทาน ต้องนำไปตำให้เป็นข้าวสารด้วยครกสำหรับตำข้าวที่เรียกว่า “ครกมอญ” หลังจากหมดฤดูกาลเก็บเกี่ยวชาวบ้านจะทำพิธีรับขวัญข้าว โดยจะบายศรี ของเซ่นไหว้ไปรับขวัญที่ท้องนา โดยเรียกพิธีนี้ว่า “รับขวัญแม่โพสพ” เสร็จแล้วก็มีพิธีรับขวัญวัวควายที่ได้ช่วยลากไถลากเกวียน และเมื่อสมัยก่อนไม่มีไฟฟ้าการให้แสงสว่างจำเป็นต้องใช้ตะเกียง กรมพายุ เทียนบ้อ ซึ่งเป็นเทียนที่ทำขึ้นเองโดยนำน้ำมันยางจากต้นยางใส่ในไม้ฝุ สมัยก่อนข้าวของมีราคาถูกมาก ชาวบ้านเลยนิยมทำเอง หาเอง หรือแลกเปลี่ยนสิ่งของกันเองในหมู่บ้านดิฟี่นึ่ง หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น น้ำอ้อยแลกกับพริกแห้ง ข้าวสารแลกกับเนื้อ พริกแห้งแลกกับปลาร้า ซึ่งชาวบ้านสมัยก่อนจะมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อกัน เวลาถึงงานบุญงานประเพณีใดก็จะไปช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในเรื่องความเชื่อ ชาวบ้านจะเคารพและนับถือผีสงนางไม้ อาทิ ผีปู่ย่าตายาย ปู่แก้วปู่ขุน ผีปู่เจ้าแสนหลวง ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่า “ผีแม่เกิดจะมาซื้อ มาทักทวง” ถ้าเด็กคนไหนร้องไห้กลางคืนวันพระ แล้วให้ทำพิธีกวาดไล่ โดยการนำกล้วย ข้าว หมากพลูอย่างละสามชิ้น มาวนรอบตัวเด็ก นอกจากนี้ในวันสำคัญทางประเพณี อาทิ เข้าพรรษา ออกพรรษา ขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ ชาวบ้านจะนำหมู ไก่ ไปทานให้ผีใหญ่ ผีเจ้าที่เจ้าทาง เป็นต้น หากมีการเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมีหมอประจักษ์หมู่บ้าน ใช้สมุนไพรในป่าช่วยในการรักษา รวมถึงใช้เวทมนต์คาถาช่วย บัดเป่า ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีต่างทางพุทธศาสนา อาทิ

วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ชาวบ้านก็จะไปทำบุญตักบาตรที่วัดกันทั้งหมู่บ้านก่อนวันเข้าพรรษาหนึ่งวัน โดยจัดเตรียมข้าวปลาอาหารทั้งสดและแห้งไปใส่บาตรในตอนเช้า โดยเรียกว่าใส่บาตรในวัดสาดไทย ส่วนในวันออกพรรษาวัดบ้านจะจัดทำกัณฑ์เทศน์ 13 กัณฑ์ เรียกว่าเทศน์มหาชาติ โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 และ

แรม 15 ค่ำ เดือน 11 ส่วนในเดือน 12 จะมีประเพณีทอดกฐิน เดือน 4 จะมีพิธีบวชพระ และในเดือน 6 ชาวบ้านจะมีพิธีก่อพระทรายเพื่อสะเดาะเคราะห์หมู่บ้าน

ประเพณีสงกรานต์ ก็ถือเป็นเพณีสำคัญของชุมชนสันป่ายางเช่นกัน โดยจะมีด้วยกัน 5 วันด้วยกัน คือ วันที่ 12 เรียกว่า “วันหาปลา” วันนี้พ่อบ้านจะออกไปหาอาหารมาเก็บเตรียมไว้สำหรับใช้กินในครอบครัว เพื่อต้อนรับแขกพี่น้อง เพื่อนบ้าน ที่จะมาเที่ยวหา ส่วนแม่บ้านจะพาลูกหลานผู้หญิงเก็บกวาด ทำความสะอาดบ้านเรือนให้สะอาด เพื่อให้ผีปู่จะขานที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าจะเดินทางมาทุกวันสงกรานต์ที่ 13 เมษายน ของทุกปีเดินทางผ่านโดยสะดวกและจะอำนวยการพรให้กับเจ้าของบ้านที่สะอาด เพื่อเป็นสิริมงคลให้เจ้าของบ้านอยู่ดีมีสุขตลอดปี ดังนั้นวันที่ 13 นี้ชาวบ้านจึงเรียกว่า “วันจะขานล่อง” หรือ วันมหาสงกรานต์ทางภาคกลางนั่นเอง และในวันที่ 14 จะเรียกว่า “วันเนา” เป็นวันที่ชาวบ้านจะทำขนมไส้หวาน (มะพร้าว) ไส้เค็ม (ถั่วเหลือง) แล้วห่อด้วยใบตองเป็นรูปสามเหลี่ยม เพื่อเก็บไว้ทานและต้อนรับพี่น้องญาติมิตร สหายที่จะมาดำหัว ในวันที่ 15 เรียกว่า “วันเพ็ญวัน” พี่ๆน้องๆ จะนำน้ำอบน้ำหอม ขมิ้นส้มป่อย ดอกไม้รูปเทียน มารดน้ำดำหัวพ่อและแม่ เพื่อแสดงความกตัญญู และขอขมาหรือขอโทษที่ได้ล่วงเกินท่าน หลังจากนั้นค่อยนำไปดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ญาติพี่น้อง ที่นับถือ ส่วนในตอนเย็นจะไปช่วยกันขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อพระทรายและสงฆ์น้ำพระ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นสิริมงคลกับครอบครัวและตนเอง ส่วนในวันที่ 16 ชาวบ้านเรียกว่า “วันปากปี” ซึ่งถือว่าเป็นวันแรกของวันเริ่มต้นปีใหม่เมือง ซึ่งชาวบ้านจะนำข้าวปุ้น โดยการปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนกลมเล็กๆ 100 ก้อน แล้วมีกล้วย อ้อย หนาก พลุ อีกอย่างละ 100 ชิ้น เสื้อผ้าของสมาชิกทุกคนในบ้านคนละหนึ่งชิ้น พร้อมด้ายมงคลที่ทุกๆคนหาจากปลายนิ้วกลางด้านหนึ่งไปอีกปลายนิ้วกลางอีกด้านหนึ่ง เพื่อนำไปสืบทอด (ปี) ที่วัด ซึ่งถือเป็นประเพณีที่สำคัญปฏิบัติกันสืบมาของชาวบ้าน ซึ่งทางตำบลสันป่ายางมีแหล่งวัฒนธรรมล้านนาที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญ คือ วัดม่อนผาแดง

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ

จากการจัดเวทีชาวบ้านแสดงความคิดเห็นเพื่อศึกษาด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และรายได้ของชาวบ้านนั้น พบว่า ชาวบ้านในชุมชนตำบลสันป่ายางมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักได้แก่การทำนา ทำไร่ถั่วเหลือง ข้าวโพด กระเทียม ทำสวนผลไม้ ทำสวนพืชผัก และรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านโดยมากมีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้างทั่วไป มีบางส่วนที่มีรายได้เสริมจากการจักสาน เลี้ยงสัตว์ ทำสวนผลไม้ หาของป่า ถักผ้า หรือค้าขายเล็กๆน้อยๆ แต่ส่วนใหญ่มักขาดความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน อีกทั้งข้อจำกัดทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ทำให้ชาวบ้านตำบลสันป่ายางต้องดิ้นรน โดยจำเป็นต้องประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรอย่างหลากหลาย หรือเป็นการทำการเกษตรผสมผสาน และใช้ชีวิตแบบพออยู่พอกิน พึ่งตนเองเป็นหลัก ชาวบ้านยังคงใช้แรงงานคน และควายไถนา ตลอดจนทำ

การเกษตรตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ เช่น ทำนาในที่ลุ่ม ปลูกข้าวโพดที่ดอน ปลูกพืชผักในบริเวณที่ใกล้แหล่งน้ำ และเลี้ยงสัตว์เล็กๆ ในบริเวณบ้าน ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านก็มีอาชีพเสริมกันเป็นส่วนใหญ่ บางคนก็ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ บางคนก็รวมกลุ่มพัฒนาเป็นอาชีพเสริม ได้แก่ กลุ่มเต้าเจี้ยว-ซีอิ๊วขาว กลุ่มผ้าปักผ้าถัก กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งจากการร่วมกันระดมความคิดเห็นของชาวบ้านสามารถสรุปปัญหาของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาอาชีพ คือ

- ประชาชนมีรายได้น้อย เนื่องจากเป็นรายได้จากภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และปัจจัยการผลิตมีน้อยไม่เพียงพอ อีกทั้งตลาดรองรับผลผลิตมีน้อยและไม่สามารถรองรับผลผลิตได้ทั่วถึง
- การรวมกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งในการประกอบอาชีพยังมีน้อยมาก ส่วนใหญ่มักไม่ค่อยยั่งยืน เป็นการรวมกลุ่มในระยะสั้นๆ อาจเนื่องมาจากนิสัยรักสันโดษ ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เพียงพอ จึงไม่ค่อยมีอาชีพใหม่
- ชาวบ้านขาดความรู้เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพแบบครบวงจรและบางกลุ่มยังขาดอุปกรณ์จำเป็นในการประกอบอาชีพ
- ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เนื่องจากคิดว่าตนเองไม่มีความรู้

4.3 ศักยภาพของชุมชนสันป่ายางในการพัฒนาอาชีพของชุมชน

จากการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนสันป่ายางนั้น โดยเชิญผู้นำชุมชนตัวแทนกลุ่มอาชีพ และชาวบ้านที่สนใจ ผู้เข้าร่วมเวทีได้ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน เช่น นายไสว ไชยวุฒิ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านหนองก่าย ได้กล่าวว่า

“...คนในตำบลสันป่ายางมีความรักความสามัคคีกันดีมาก และเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ มีความเชื่อศรัทธาในพุทธศาสนา จะเห็นได้จากการร่วมมือร่วมใจกันในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญของชุมชน ถึงแม้ว่าผู้ที่มาวัดตามปกติจะเป็นผู้สูงอายุ แต่เมื่อวัดจะทำบุญลูกๆหลานๆซึ่งทำงานในเมือง ตามต่างจังหวัด หรือในกรุงเทพฯ ก็จะส่งเงินมาให้พ่อแม่ร่วมทำบุญ ลูกหลานสันป่ายางหลายคนพอรู้ว่าวัดจะมีงานก็จัดตั้งองค์ผ้าป่าเรียไรเงินจากเพื่อนฝูงที่ทำงานด้วยกัน ชวนกันมาทำบุญ ให้คนมาเที่ยวเห็นประเพณีวัฒนธรรมของบ้านเรา...

จากนั้นนางสร้อยทิพย์ ทิพจร ตัวกลุ่มแม่บ้าน ได้ให้ความเห็นว่า

“...ในด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีอาชีพทำนา ทำไร่ และรับจ้าง ส่วนแม่บ้านก็มีอาชีพกันบ้าง เช่นค้าขาย ตัดเย็บ ถักผ้า ทำขนม และส่วนใหญ่มีการกู้ยืมมาจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อใช้เป็นทุนประกอบอาชีพ และการชำระคืนเงินกู้ก็มีปัญหาบางคนเนื่องจากเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ

นอกจากนั้นนางเคื้อวรรณ กิตติกร ได้กล่าวเสริมว่า

“...เศรษฐกิจตำบลสันป่ายางเราถ้าจะจนก็ไม่จน จะว่ารวยก็ไม่รวยมาก เพราะว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร พออายุมากแล้วทำงานในไร่ในสวนก็ได้ไม่มาก ลูกหลานก็ไปทำงานในเมือง ไม่มีแรงงานช่วยให้ผลผลิตขายได้กำไรไม่มาก แต่มีข้าวกินตลอดปีก็ลดค่าใช้จ่ายได้มาก แต่ส่วนใหญ่ในครอบครัวจะมีรายได้มาจากหลายทาง อย่างลูกๆทำงานอย่างหนึ่ง พ่อทำอย่าง แม่ทำอย่างทำให้มีเงินใช้ไม่ขาดมือแต่ไม่รวย คนที่รวยมากๆไม่ค่อยมีอย่างที่เราเห็น ถ้ารวยก็คือหาธุรกิจ ทำการค้ากิจการดีๆเท่านั้น แต่ในระดับชาวบ้านเราสิ่งที่เห็นอย่างหนึ่งในชุมชนสันป่ายาง คือ การรวมกลุ่มไม่ค่อยยั่งยืน ไม่ต่อเนื่อง อย่างทางการมาส่งเสริมอาชีพให้ แรกๆจะมีคนมาสมัครกันเยอะแยะพอทำไปสักระยะหนึ่งก็ค่อยๆหายไปทีละคนสองคนแล้วก็ล้มเลิกกิจการไป”

ส่วนนางจำลอง อินชัย ประธานกลุ่มเต้าเจี้ยว ได้กล่าวถึงศักยภาพตำบลว่า

“...ตำบลสันป่ายางโชคดีที่มีผู้นำเข้มแข็งและเสียสละเพื่อส่วนร่วม วังเด่นประสานนำโครงการมาพัฒนาเป็นอาชีพ ความเป็นอยู่ และหางบประมาณมาสนับสนุน ส่วนทางวัดพระครูเจ้าอาวาสวัด ไม่ได้เน้นเรื่องธรรมะอย่างเดียว แต่ส่งเสริมทั้งการสืบทอดศิลปะ และอาชีพ ปากท้องของชาวบ้าน นอกจากนี้ทางหน่วยงานข้างนอกยังให้การสนับสนุนในด้านความรู้ เช่นอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้มาให้ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนอาจารย์จากราชภัฏมาให้คำแนะนำในการจัดทำบัญชี”

ซึ่งจากความคิดเห็นของชาวบ้านในเวทีทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าชุมชนสันป่ายางมีศักยภาพของทางด้านต่างๆ ดังนี้

- ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนตำบลสันป่ายางเป็นชุมชนที่มีขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมและมีวัดเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์บ้างเล็กน้อย โดยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีวัดและโบสถ์เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางศาสนา ในตำบลสันป่ายางชุมชนมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น ผู้นำชุมชนมีความร่วมมือกันพัฒนา ประชาชนได้รับการอบรมการศึกษาดูงาน และการส่งเสริมการประกอบอาชีพจากภาครัฐและท้องถิ่นอยู่เสมอ ทั้งทางด้านอาชีพเกษตร อาชีพของแม่บ้าน ซึ่งมีกลุ่มอาชีพหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเต้าเจี้ยว กลุ่มถักผ้า กลุ่มสมุนไพร เป็นต้น

- ด้านทำเลที่ตั้งและการคมนาคม ชุมชนตำบลสันป่ายางเป็นที่ราบเชิงเขา มีสภาพทางธรรมชาติสวยงาม มีเทือกเขาซึ่งเป็นแหล่งไม้เบญจพรรณโอปอล้อม มีถนนระหว่างหมู่บ้านตัดผ่านเป็นถนนลาดยาง กว้าง 6 เมตร หลายเส้นทางอาทิ เข้าทางวัดเจติยสถาน ตำบลริมเหนือ เข้าทางสะลอง ตำบลขี้เหล็ก หรือเข้าทางถนนวัดไร่เปิง ตำบลขี้เหล็ก ซึ่งเป็น

ถนนสายที่มีนักเดินทางท่องเที่ยว แวะผ่านเข้ามานมัสการพระพุทธรบาทสี่รอย และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง

- ด้านประชากร ประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเป็นวัยแรงงาน แต่ผู้ที่ทำงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพ่อ แม่ ผู้สูงอายุ ที่ทำไร่ทำนาเก็บข้าวไว้กิน และปลูกพืชผักเล็กๆน้อยๆ ส่วนคนหนุ่มสาว คนที่มีความรู้จะไปทำงานทั้งภาคเอกชนและรัฐ ในตัวอำเภอ ตัวจังหวัด ต่างจังหวัด หรือในกรุงเทพฯ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจไม่ตรีต่อกัน มีความศรัทธาในพระพุทธรศาสนา และการทำบุญ การบริจาคทาน มีความมกน้อย ชอบสันโดษ ชอบความสบาย นอกจากนั้นจากข้อมูลแบบสอบถามข้อมูลของชาวบ้านในชุมชนที่ได้ร่วมกันสรุปและนำเสนอในเวที พบว่าประชากรโดยรวมเป็นหญิงมากกว่าชาย และเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นผู้สูงอายุ ส่วนด้านการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ

- ด้านเศรษฐกิจ จากการสรุปแบบสำรวจข้อมูลชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,000-3,000 บาทต่อเดือน เนื่องจากชาวมีรายได้จากการทำการเกษตรเป็นหลัก ข้าวไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ เพียงแต่ปลูกเพื่อเก็บไว้กินตลอดปี พืชเศรษฐกิจจะเป็นพืชหมุนเวียนได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวโพด กระเทียม และชาวบ้านบางส่วนอาจจะมีรายได้เสริมจากการเก็บของป่าขาย เช่น เห็ดป่า หน่อไม้ ในบางช่วง

- ด้านการพัฒนาท้องถิ่น มีแกนนำสำคัญทั้งผู้นำท้องถิ่นและศาสนา ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆทั้งด้านอาชีพ การศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน และพัฒนาอาชีพของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

- ด้านภูมิปัญญา การสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นส่วนใหญ่มีการสืบทอดผ่านกิจกรรมอาชีพ และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การแปรรูปอาหาร งานผ้า งานจักสาน งานเย็บปักถักร้อยที่ทำในยามว่างของแม่บ้าน ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน

และจากการจัดเวทีศึกษาศักยภาพของชุมชนตำบลสันป่ายาง สามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นจุดเด่น จุดด้อย และโอกาสของชุมชนได้ดังนี้

จุดเด่น คือ ชุมชนตำบลสันป่ายางเป็นตำบลใหญ่มีพื้นที่กว้างขวาง เป็นที่ราบเชิงเขา มีถนนระหว่างหมู่บ้านตัดผ่านเป็นถนนลาดยาง กว้าง 6 เมตร ซึ่งเป็นถนนสายที่มีนักเดินทางท่องเที่ยว แวะผ่านเข้ามานมัสการพระพุทธรบาทสี่รอย และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง เช่น เต้าเจี้ยว ซีอิ๊วขาว ถั่วเขียวตาก จากกลุ่มอาชีพในชุมชน และตำบลสันป่ายางมีสภาพทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ตามเทือกเขาเป็นแหล่งไม้ไผ่ ไม้ลวก ซึ่งเป็นแหล่งผลิตหน่อไม้ของชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่มีพืชสมุนไพรพื้นบ้าน พืชเศรษฐกิจที่เป็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนสันป่ายางได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ซึ่งถั่วเหลืองนับได้ว่าเป็นพืช

เศรษฐกิจที่สำคัญ มีการรวมกลุ่มการทำเต้าเจี้ยวและซีอิ๊วขาวเป็นอาชีพเสริมจนได้รับการคัดเลือกเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว

จุดอ่อน ที่ค้นพบจากการจัดเวทีชาวบ้าน คือ เศรษฐกิจของชุมชนยังไม่ค่อยดี เนื่องจากอาชีพเกษตรที่ทำอยู่มีรายได้น้อย การจัดตั้งกลุ่มต่างๆไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรอย่างยั่งยืน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแปรรูปผลผลิต ซึ่งในตอนแรกก็จะมีคนมาเข้ากลุ่มเป็นจำนวนมาก แต่แล้วก็ค่อยๆหายไป ดังนั้นปัญหาเรื่องความไม่ยั่งยืนของกลุ่มจึงเป็นปัญหาของทุกกลุ่มอาชีพ จึงแสดงให้เห็นได้ว่า ชาวชุมชนตำบลสันป่าแยงยังขาดความรู้และการศึกษาที่จะนำมาพัฒนาอาชีพให้ครบวงจร ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะได้รับการฝึกอบรมจากส่วนราชการต่างๆ แต่เมื่อนำไปปฏิบัติชาวบ้านยังไม่มีความพร้อม รวมทั้งการขาดแคลนอุปกรณ์บางประเภทที่ชาวบ้านไม่มี นอกจากนี้ผู้ประกอบการอาชีพเกษตร เมื่อถึงฤดูทำนาก็ต้องทำงานอื่น เพื่อไปทำนา ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกลุ่มได้ทุกครั้ง

โอกาส ชุมชนตำบลสันป่าแยง เป็นชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าแยงในการพัฒนาสาธิตปลูก และสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าแยงเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของอำเภอแม่แตง ทำให้ชุมชนมีพัฒนาการตามศักยภาพและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ที่ตั้งของชุมชนเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปนมัสการพระพุทธบาทสี่รอย

4.4 การค้นหาและพัฒนาอาชีพเสริมของชุมชน

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันระดมความคิดในการค้นหาแนวทางการประกอบอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านในชุมชนตำบลสันป่าแยง โดยการแบ่งกลุ่มชาวบ้านออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน ร่วมกันระดมความคิดวิเคราะห์ความต้องการของอาชีพ บนพื้นฐานของทรัพยากรและภูมิปัญญาความรู้ พบว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 61-70 ปี มีพื้นฐานการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างเป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,175 บาท ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของชาวบ้านผู้ร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อค้นหาความต้องการอาชีพเสริม
ของชุมชนตำบลสันป่ายาง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n=39)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	22	56.4
ชาย	17	43.6
2. อายุ		
ต่ำกว่า 41 ปี	8	20.5
41-50 ปี	6	15.4
51-60 ปี	7	17.9
61-70 ปี	13	33.3
สูงกว่า 70 ปี	5	12.8
* อายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 78 ปี เฉลี่ย 54 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	3	7.7
ประถมศึกษา	30	76.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	5.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	7.7
อนุปริญญา	0	0
ปริญญาตรี	1	2.6
4. อาชีพ		
เกษตรกรรม	21	53.8
รับจ้าง	17	43.6
ค้าขาย	1	2.6
5. รายได้		
ต่ำกว่า 1000	13	33.3
1,001-2,000	10	25.6
2,001-3,000	8	20.5
สูงกว่า 3,000	8	20.5
* รายได้ต่ำสุด 500 บาท สูงสุด 11,000 บาท เฉลี่ย 2,175 บาท		

จากการสังเคราะห์ความต้องการอาชีพเสริมของชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านมีความสนใจในการประกอบอาชีพเรียงตามลำดับความต้องการดังนี้

- 1) การเพาะเห็ด
- 2) การแปรรูปกล้วย
- 3) การแปรรูปสมุนไพร
- 4) การผลิตน้ำพริกแกงสำเร็จรูปขาย
- 5) หัตถกรรมจักสาน
- 6) การตัดและเย็บผ้า

กลุ่มของชาวบ้านมีความสนใจ การเพาะเห็ด เป็นอาชีพเสริม เนื่องจากมีวัตถุดิบในการผลิตได้แก่ ขี้เถ้า กากถั่วเหลือง แกลบ รำข้าว ที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนและยังสามารถเพาะเห็ดไว้เป็นอาหารบริโภคในครอบครัวและสามารถนำไปจำหน่ายในชุมชนได้ ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของเห็ดแต่ละชนิด และสรุปได้ว่า เห็ดที่ชาวบ้านชุมชนมีความต้องการพัฒนาเป็นอาชีพเสริม คือ การเพาะเห็ดลม เห็ดนางฟ้า และเห็ดนางรม เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่ร้อนอบอ้าว สามารถผลิตได้ทั้งปี ไม่ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีที่สูงมา ตลาดมีความต้องการ และนิยมบริโภคในท้องถิ่น

4.5 รูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

4.5.1 การเรียนรู้จากวิถีชีวิตในชุมชน

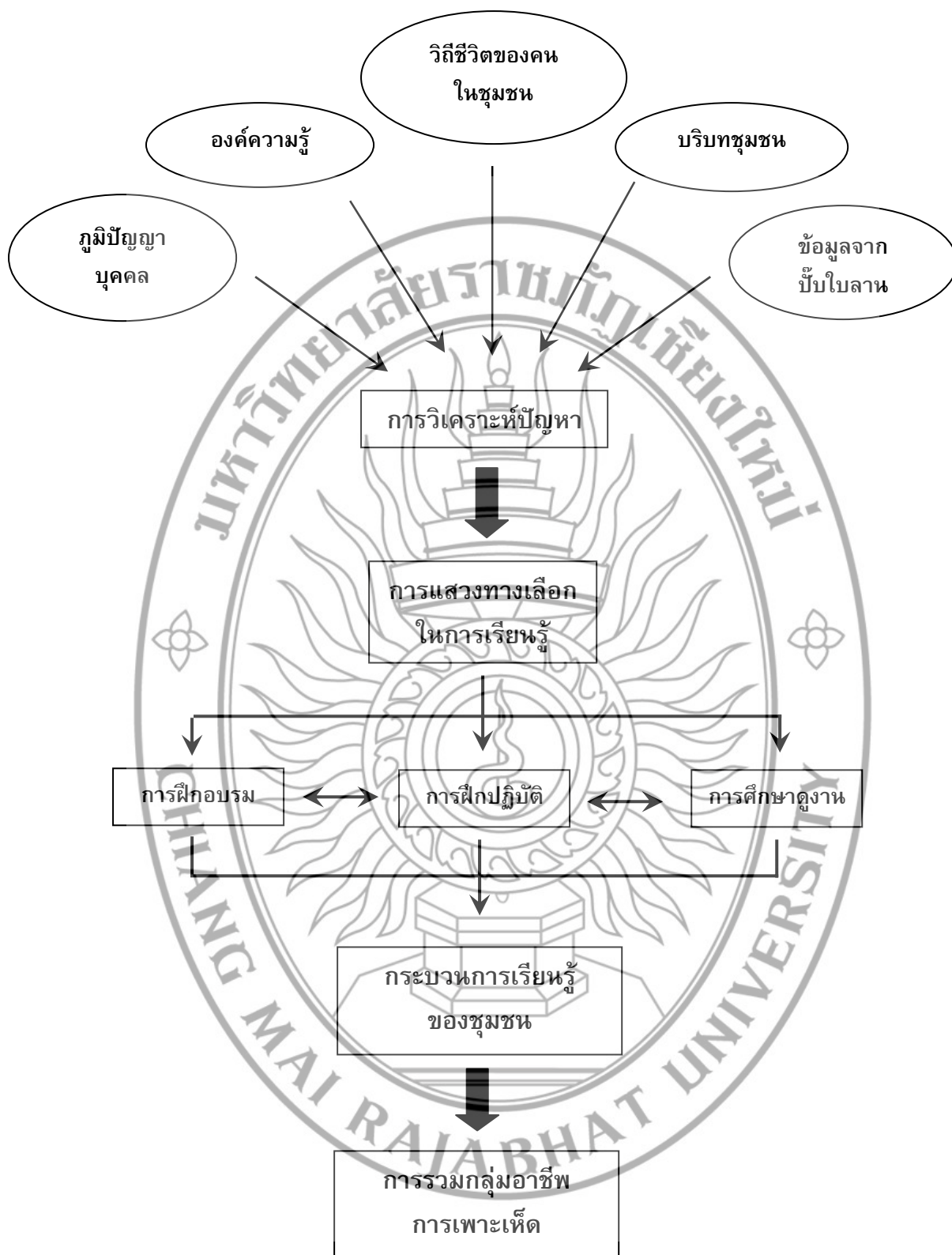
วิถีชีวิตของชุมชนในตำบลสันป่ายาง มีการเรียนรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในการดำรงชีพจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ การหาของป่า เช่น ผึ้งที่ชอบมาทำรังบริเวณผาผึ้งในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านผาเด่น รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์แบบล้านนาและมีประเพณีอันโดดเด่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีสงกรานต์ รวมทั้งการเรียนรู้จากโบราณสถานในวัดม่อนผาแดง ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านสันป่าตอง

4.5.2 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการค้นหาอาชีพเสริมของชุมชน

การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริมของชุมชน เป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้เพื่อจัดความยากจนและพัฒนาอาชีพเสริมจากอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยพบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการค้นหาอาชีพเสริมของชุมชน เริ่มจากการค้นหาทุนจากองค์ความรู้ วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาบุคคล ข้อมูลจาก “ป๊อบไบลาน” และสภาพของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชน จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ชาวบ้านได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รู้และกลุ่มต่างๆในชุมชนมากขึ้น ทำให้นำไปสู่การระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งชาวบ้านพบว่าการที่จะประกอบอาชีพเสริมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องศึกษาจากอาชีพที่อยู่ใกล้ตัวของชาวบ้านมาก และต้องเป็นอาชีพที่เหมาะสม สามารถทำได้ง่าย ไม่ต่างไปจากวิถีชีวิตในชุมชน

และมีทรัพยากรที่เป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบในชุมชน เพื่อไม่ทำให้เงินไหลออกนอกชุมชน จากนั้นชุมชนก็ได้ร่วมกันแสวงหาทางเลือกในการเรียนรู้เพื่อจะนำมาใช้พัฒนาอาชีพร่วมกันซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม การฝึกอบรมการเพาะเห็ด การศึกษาดูงานจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพาะเห็ดในชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่นำไปสู่การรวมกลุ่มในการเพาะเห็ด มีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตำบลสันป่ายางในการพัฒนาอาชีพเสริมสรูปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตำบลสันป่ายางในการพัฒนาอาชีพเสริม

4.5.3 กระบวนการเรียนรู้ของการรวมกลุ่มอาชีพการเพาะเห็ด

การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเพาะเห็ด เป็นการร่วมคิดและตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในชุมชนตำบลสันป่าายจำนวน 41 คน ที่เข้าร่วมกับโครงการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชน โดยแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 – 7 คน ร่วมกันวิเคราะห์และแสวงหาทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มและบริบทของชุมชน โดยเลือกการพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดลม เห็ดนางฟ้า และเห็ดนางรม หลังจากนั้นจึงร่วมกันเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและสาธิตการเพาะเห็ดเป็นอาชีพเสริม ระหว่างวันที่ 28-30 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าาย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาสาระในการอบรมและสาธิตดังนี้

- 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเห็ด และประโยชน์
- 2) โรงเรือนและวัสดุจำเป็นในการเพาะเห็ด
- 3) การเตรียมหัวเชื้อเห็ดบนอาหารวัน
- 4) การทำหัวเชื้อเห็ดโดยใช้ข้าวฟ่าง
- 5) การทำก้อนเชื้อเห็ด
- 6) การผลิตดอกเห็ด
- 7) การดูแลรักษาเห็ด
- 8) ศัตรูของเห็ด
- 9) การสาธิตการเตรียมอาหารวัน
- 10) การสาธิตการทำหัวเชื้อเห็ดโดยใช้ข้าวฟ่าง
- 11) ปฏิบัติการสาธิตการทำก้อนเห็ด
- 12) ปฏิบัติการสาธิตการเก็บดอกเห็ด

กระบวนการเรียนรู้จากการทัศนศึกษาดูงาน เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการเพิ่มเติมความรู้ และเป็นการฝึกปฏิบัติการของสมาชิกกลุ่มในแหล่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ โครงการวิจัยจึงได้จัดการศึกษาดูงานการเพาะเห็ดและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และทราบแนวทางการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริที่สามารถทำให้ชาวบ้านนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพ และพัฒนาระบบการเกษตรของตนเองให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอเพียงได้ ณ โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม และ 1 กันยายน 2550 กิจกรรมการเรียนรู้มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ชมวีดีทัศน์แนะนำโครงการ
- 2) เยี่ยมชมกิจการโรงเรือนเพาะเห็ด
- 3) ปฏิบัติการการผลิตก้อนเชื้อเห็ดและหัวเชื้อเห็ด
- 4) ปฏิบัติการการรดน้ำและเก็บดอกเห็ด

- 5) ขมวิทัศน์การเกษตรทฤษฎีใหม่และการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร
- 6) ขมกิจการโรงเรือนการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรของโครงการ
- 7) ขมกิจกรรมน้ำหมักชีวภาพ
- 8) ขมกิจกรรมการเกษตรทฤษฎีใหม่

4.5.4 ความรู้ในการเพาะเห็ด

ปัจจุบันเห็ดเป็นอาหารอีกชนิดหนึ่งที่คนนิยมบริโภค เนื่องจากหาง่าย ราคาไม่แพง เห็ดมีคุณค่าทางโภชนาการค่อนข้างสูงโดยเฉพาะโปรตีน กลีโคแลร์ วิตามิน เป็นต้น แต่ให้พลังงานต่ำ เนื่องจากมีไขมันน้อย จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ปัญหาเกี่ยวกับ ไขมันในเลือดสูง และโรคหัวใจ นอกจากนี้ในการประกอบอาหารประเภทอาหารมังสวิรัต และอาหารเจ มักจะใช้เห็ดเต้าหู้ ผสมกับผักหรือลวกปรุงอาหารในรูปแบบต่างๆ เห็ดจึงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งแบบสดและแห้ง ประเทศไทยมีเห็ดหลายชนิด ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เห็ดโคน เห็ดหูหนู เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง และเพาะเลี้ยงขึ้นมา เช่น เห็ดฟาง เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหูหนู เห็ดลม เห็ดตีนแรด เห็ดกระแจะ เห็ดนางรม เห็ดเข็มทอง เห็ดโคนญี่ปุ่น เป็นต้น

เห็ดมีทั้งประเภทที่เป็นเห็ดมีพิษ และไม่มีพิษ สามารถบริโภคได้ ซึ่งในกลุ่มที่บริโภคได้นี้เมื่อแบ่งตามวิธีนำมาใช้แล้ว สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- เห็ดที่ใช้เป็นอาหาร มีอยู่ประมาณ 90% ของเห็ดที่พบทั่วไป เช่น เห็ดฟาง เห็ดลม เห็ดนางฟ้า เห็ดหอม เห็ดหูหนู เห็ดโคน เห็ดถั่ว และเห็ดเข็มทอง เป็นต้น

- เห็ดที่ใช้เป็นยาสมุนไพร เห็ดสมุนไพรค่อนข้างมีจำกัด เป็นเห็ดที่กินได้และเป็นที่รู้จักกันอย่างดี เช่น เห็ดหอม เห็ดหลินจือ เห็ดโคน และเห็ดหูหนู เห็ดบางอย่างอาจยังไม่เป็นที่รู้จักและหายาก เช่น เห็ดหัวลิง และเห็ดไมตาเกะ นอกจากนี้เห็ดสมุนไพรยังได้จากเห็ดพิษบางชนิดด้วย เช่น เห็ดพิษเบือเมา เป็นต้น

ในด้านคุณค่าทางโภชนาการถือว่าเห็ดเป็นอาหารที่ดี เห็ดสดมีความชื้น 90% คาร์โบไฮเดรต 3-28% เส้นใย 3-32% โปรตีน 3% ซึ่งเป็นโปรตีนที่มีกรดอะมิโนจำเป็นอยู่ครบเท่ากับ 72-98 % ของเนื้อสัตว์ และมีกรดนิวคลีอิกค่อนข้างสูง เห็ดสดมีน้ำตาลหลายชนิด ซึ่งความหวานส่วนใหญ่มาจากน้ำตาลทรีฮาโลส หรือเรียกกันว่าน้ำตาลเห็ด (Mushroom sugar) ซึ่งจะพบมากในเห็ดอ่อน เมื่อเห็ดโตเต็มที่น้ำตาลทรีฮาโลส นี้จะเปลี่ยนเป็นน้ำตาลกลูโคสที่มีรสหวานน้อยลง เห็ดทั่วไปมีไขมันต่ำประมาณ 2-8 % นอกจากนี้เห็ดยังเป็นแหล่งที่ดีของวิตามิน บี ไนอาซิน ไปโอติน วิตามินซีและวิตามินดี เห็ดบางชนิดจะมี เบต้า-คาโรทีน ด้วย ส่วนเกลือแร่ที่พบได้มาก คือฟอสฟอรัส โซเดียมและโพแทสเซียม แคลเซียม เหล็ก ปัจจุบันเกษตรกรสามารถเพาะเลี้ยงเห็ดให้มีปริมาณมากเพียงพอต่อความต้องการของตลาดได้ตลอดปี เช่น เห็ดลม เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดหอม เห็ดหูหนู ส่วนเห็ดพื้นบ้านที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมีจำหน่ายบางฤดูกาล เช่น เห็ดโคน เห็ดเผาะ เห็ดไข่ห่าน การใช้เห็ดเป็นอาหารจะต้องรู้จักเลือกเห็ดที่รับประทานได้เท่านั้น เนื่องจากเห็ดหลายชนิดมีพิษต่อร่างกายหรือก่ออาการแพ้ที่รุนแรง นอกจากนี้ยังต้องรู้จักชนิดและวิธีปรุงที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ที่ระบบการย่อยอาหาร

ไม่ดี เนื่องจากเห็ดย่อยยาก และไม่ควรกินเห็ดร่วมกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เพราะแอลกอฮอล์ทำให้อัลบูมินในเห็ดแข็งตัวจะย่อยยากขึ้น ดังนั้นควรเลือกบริโภคเฉพาะเห็ดที่รับประทานได้เท่านั้น เนื่องจากเห็ดหลายชนิดมีพิษต่อร่างกายหรือก่ออาการแพ้ที่รุนแรง อย่างไรก็ตามเห็ดเป็นอาหารทางเลือกที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง จึงควรส่งเสริมการในการบริโภคเห็ดชนิดต่างๆให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดี และช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพที่เกิดจากอาหารที่มีไขมันสูงที่นับวันจะยิ่งมากขึ้น

1) เห็ดลม

เห็ดลม หรือเห็ดกระด้างดำ เห็ดบด มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Lentinus polychrous Berk.* เป็นเห็ดขอนชนิดหนึ่งรับประทานได้ เห็ดลมมีจำหน่ายมากในปลายฤดูฝน และต้นฤดูหนาวทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผู้ขายเก็บมาจากขอนไม้ในป่า เห็ดลมจัดว่าเป็นเห็ดมีเนื้อแข็งและเหนียวคล้ายหนัง ชาวบ้านจะเก็บเห็ดชนิดนี้ร้อยเป็นพวงมาลัย หรือขายปนกับผักที่ใช้ประกอบแกงแค ที่มีชื่อเสียงของภาคเหนือ จากนั้นก็ได้ทดลองนำดอกเห็ดที่เก็บมาจากป่า มาทดลองเลี้ยงและคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสม และพัฒนาเทคนิคต่างๆในการเพาะเลี้ยงเชิงการค้า จนเป็น “เห็ดที่มีอนาคต หรือเห็ดดาวรุ่ง” สามารถนำมาปรุงอาหารได้หลากหลาย จึงมีผู้สนใจสอบถามข้อมูลการเพาะ แหล่งจำหน่ายเชื้อที่เชื่อถือได้

ภาพที่ 2 เห็ดลม

เห็ดลมมีคุณสมบัติช่วยลดกรดและไขมันในเส้นเลือด เนื่องจากเห็ดลมมีสารอิริตาดีนีน ถ้าบริโภคเห็ดนี้เป็นประจำสามารถบรรเทาอาการของโรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง และลดกรดและไขมันในเส้นเลือด นอกจากนี้เห็ดลมมีโมเลกุลของน้ำตาลเพนโตสที่ช่วยให้ร่างกายสร้างภูมิ

ต้านทาน ป้องกันไม่ให้สิ่งแปลกปลอมและเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อโรคเข้าสู่ร่างกาย ทำให้ร่างกาย กระปรี้กระเปร่า ช่วยบำรุงร่างกาย

1.1) ส่วนผสมในการทำก้อนเชื้อเห็ดหลิน

การทำก้อนเชื้อสำหรับผลิตเห็ดหลิน สามารถทำได้ทั้งปีไม่ได้เลือกฤดูกาลในการ ผลิต หากมีการจัดเตรียม วัสดุผสมสำหรับทำเป็นก้อนเชื้อไว้ให้พร้อม ซึ่งสูตรส่วนผสมการผลิต ก้อนเชื้อเห็ดหลิน (โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย) ซึ่งเป็นสูตรพื้นฐาน ได้แก่

ขี้เลื่อยไม้ยางพารา	100	กิโลกรัม
รำละเอียด	7	กิโลกรัม.
ปลายข้าว	1	กิโลกรัม
ดีเกลือ	0.2	กิโลกรัม
ยิปซัม	0.5	กิโลกรัม
ปูนขาว	2	กิโลกรัม
ภูไมท์	2-4	กิโลกรัม

ภาพที่ 3 ส่วนผสมสำหรับบรรจุเป็นก้อนเชื้อเห็ด

1.2) วิธีการทำถุงก้อนเชื้อเห็ดหลิน

- นำส่วนผสมทั้งหมดมาผสมให้เข้ากันโดยใช้พลั่วจอบ ตามความเหมาะสมของ

พื้นที่

- เมื่อส่วนผสมคลุกเคล้าเข้ากันดีแล้วให้เติมน้ำเพื่อเพิ่มความชื้นให้อยู่ระหว่าง 65-75% ซึ่งสามารถทดสอบได้โดยวิธีง่าย ๆ คือ ให้ใช้มือกำส่วนผสม ถ้ามีน้ำเยิ้มออกมาตามนิ้วมือแสดงว่าความชื้นสูงเกินไป แต่ถ้ากำแล้วแบมือออกมาพบว่าก้อนซีลี้อยู่รวมแตกออกจากกัน แสดงว่าความชื้นน้อยเกินไปต้องเติมน้ำเพิ่มความชื้น เพราะฉะนั้นเพื่อให้ส่วนผสมมีความชื้นอยู่ในระดับที่เหมาะสม ก้อนส่วนผสมที่ควรเป็นจับเป็นก้อนเมื่อแบมือออกมา

ภาพที่ 4 การเติมน้ำในส่วนผสมและลักษณะก้อนส่วนผสมที่มีความชื้นเหมาะสม

- บรรจุส่วนผสมในถุงพลาสติกทึบร้อน ขนาด 6.5 นิ้ว x 12.5 นิ้วหนา 0.08 – 0.10 มิลลิเมตร โดยตักส่วนผสมซีลี้อยกรอกลงในถุงให้เต็มแล้วใช้มือจับขอบปากถุงทั้ง 2 มือกระทุ้งกันถุงพลาสติกลงกับพื้น เพื่อให้ซีลี้อยึดกันลงไปให้แน่นพอสมควร การบรรจุซีลี้อยควรให้มีน้ำหนักของก้อนประมาณ 1 กิโลกรัม หลังจากบรรจุเสร็จแล้วให้ใส่คอขวดเพื่อให้ง่ายต่อการหยอดเชื้อและเป็นทางที่อากาศผ่านได้บ้าง โดยการสวมคอขวดคลุมส่วนพลาสติกที่เหลือให้แน่น ดึงพลาสติกพร้อมกับรูตะกวดคอขวดลงมาติดกับวัสดุเพาะที่อยู่ปากถุง จากนั้นพับถุงลงมาให้ตุงแน่นกับคอขวด ด้านนอกใช้ยางรัดปากถุงกับคอขวดให้แน่น แล้วจุกด้วยสำลีแล้วใช้กระดาษหุ้มสำลีอีกชั้นหนึ่ง หรือถ้ามีจุกประหยัดสำลีก็สามารถปิดแทนได้

- จากนั้นนำก้อนไปนึ่งฆ่าเชื้อทันทีไม่ควรทิ้งไว้นาน เพราะจะทำให้ก้อนบูดเน่าเสีย เมื่อนำไปหยอดเชื้อจะมีผลต่อการเจริญของเส้นใย ทำให้เส้นใยเจริญได้ไม่ดี ทำให้ผลผลิตต่ำ และทำให้โรคและแมลงเข้ามาทำลายได้ง่าย เนื่องจากคุณภาพของอาหารเลี้ยงเชื้อไม่ดี การนึ่งฆ่าเชื้อให้ดีและมีประสิทธิภาพนั้นไม่ได้ขึ้นกับระยะเวลาเพียงอย่างเดียว ขึ้นอยู่กับระดับความร้อนและวิธีการนึ่งฆ่าเชื้อเป็นสำคัญ โดยควรให้ระดับความร้อนในการนึ่งเท่ากับ 100 องศาเซลเซียสคงที่ตลอดระยะเวลาของการนึ่ง โดยจะทำการเริ่มจับเวลาของการนึ่งก็ต่อเมื่อหม้อหนึ่งมีอุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส เท่านั้นโดยสามารถสังเกตจากไอน้ำที่พุ่งออกมาอย่าง

สม่ำเสมอ การจับระยะเวลาในการนั่งขึ้นอยู่กัปริมาณของก้อนที่บรรจุในเตาหนึ่ง และชนิดของหม้อหนึ่ง ดังนี้

หม้อหนึ่งแบบลูกตุ้ง (ถึงน้ำมัน 200 ลิตร) ขนาด 100 ก้อน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

หม้อหนึ่งหรือตุ้หนึ่ง ขนาด 500 ก้อน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

หม้อหนึ่งหรือตุ้หนึ่ง ขนาด 1,000 ก้อน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง

หม้อหนึ่งหรือตุ้หนึ่ง ขนาด 2,000 ก้อน ใช้เวลา 5 ชั่วโมง

หลังจากนั่งเสร็จแล้วปล่อยหม้อหนึ่งไว้ให้เย็น แล้วให้นำก้อนเชื้อที่หนึ่งแล้วออกจากตุ้ ทิ้งไว้ให้เย็น แล้วจึงนำถังก้อนเชื้อไปหยอดเชื้อข้าวฟ่าง

ภาพที่ 5 เตาหนึ่งก้อนเชื้อแบบลูกตุ้ง ถึงน้ำมัน 200 ลิตร

- นำหัวเชื้อที่หมดจากขวดเมล็ดข้าวฟ่างลงไปหยอดในถังก้อนเชื้อที่ผ่านการนั่งเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่สำคัญสถานที่หยอดควรสะอาด ผู้ปฏิบัติต้องสะอาด ใช้ผ้าปิดปากปิดจุก ก่อนที่จะหยอดเชื้อควรเขย่าขวดและลงปากขวดเมล็ดข้าวฟ่างด้วยตะเกียบแอลกอฮอล์ หลังจากหยอดเชื้อลงในถังกแล้วควรรีบปิดจุกถังกทันที แล้วควรลงปากควรบ่อยๆ ก่อนที่จะหยอด โดยหยอดไปได้ 10 ถัง ควรนำปากขวดกลับไปลงไฟ 1 ครั้ง โดยเชื้อข้าวฟ่าง 1 ขวด จะหยอดได้ประมาณ 30-40 ก้อน หัวเชื้อที่เขย่าขวดแล้วควรใช้ให้หมดขวด ไม่เช่นนั้นจะทำให้คุณภาพของหัวเชื้อต่ำลง

ภาพที่ 6 หัวเชื้อเห็ดในรูปข้าวฟ่าง

ภาพที่ 7 การหยอดหัวเชื้อข้าวฟ่างในก้อนเชื้อ

- หลังจากหยอดเชื้อข้าวฟ่างลงในก้อนเชื้อเห็ดเรียบร้อยแล้ว ให้นำก้อนเชื้อเห็ดบนชั้นหรือโรงเรือนที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก อุณหภูมิประมาณ 25-30 องศาเซลเซียส ไม่จำเป็นต้องมีแสงสว่างมาก แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความสะอาดของชั้นวางและสถานที่บ่มก้อนเชื้อเห็ด ต้องปราศจากมด ไร แมลง และเมื่อเอาเชื้อเห็ดออกจากโรงบ่มก้อนแล้วควรพักโรงบ่มไว้ 1-2 เดือน เพื่อตรวจจรชีวิตของโรคและแมลง ซึ่งระยะเวลาของการบ่มก้อนเชื้อเห็ดขึ้นอยู่กับชนิดของเห็ด ถูที่แปรเปลี่ยน โดยเห็ดลมจะใช้เวลาในการบ่มนาน 2 เดือน เพื่อให้เส้นใยเดินทั่วก้อน

เชื้อเห็ด ซึ่งในช่วงที่บ่มควรมีการตรวจเช็คก่อนเห็ดเป็นประจำ เพื่อคัดแยกก้อนที่เสียและมีการปนเปื้อนออก

ภาพที่ 8 การบ่มก้อนเห็ดก่อนนำไปเปิดดอกในโรงเรือน

1.3) โรงเรือนสำหรับเปิดดอกเห็ดลม

โรงเรือนเปิดดอกเห็ดนั้นจำเป็นต้องใช้แสงสว่างสองถึง เนื่องจากเห็ดลมต้องการแสงแดด เพื่อให้โรงเรือนมีอุณหภูมิสูง เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดตุ่มดอกเห็ด โรงเรือนควรจะใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นจะดีที่สุด เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนในการก่อสร้าง เช่น ใช้ไม้ยูคาเป็นเสา ใช้ไม้ไผ่เป็นโครง ขนาดของโรงเรือนเพาะเห็ดจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ ในระยะเริ่มต้นขนาดของโรงเรือนที่เหมาะสมกับเกษตรกรควรมีขนาด 4 x 10 เมตร ซึ่งสามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ 5,000 ก้อน พื้นของโรงเรือนควรเป็นซีเมนต์หรือพื้นทรายอัดแน่น สำหรับหลังคาและฝาใช้พลาสติกใสที่ผสมสารกันแดด จากนั้นใช้ตาข่ายพรางแสงคลุมด้านบนหลังคา เพื่อป้องกันไม่ให้แสงแดดส่องเข้ามามากเกินไป อุณหภูมิภายในโรงเรือนควรจะอยู่ระหว่าง 35-40 องศาเซลเซียส สำหรับชั้นวางก้อนที่ใช้ได้ดี คือ แบบตัวเอ วัสดุที่ใช้ทำจากไม้ไผ่

ภาพที่ 9 ลักษณะโรงเรือนเพาะเห็ดลม

1.4) การเปิดดอกเห็ดลม

หลังจากที่ป่มจนเส้นใยเจริญเต็มที่แล้ว หากจับก้อนเชื้อดูก้อนเชื้อเห็ดที่สมบูรณ์จะต้องแข็ง เส้นใยเจริญอัดตัวกันแน่นเป็นสีขาวเดินเต็มก้อน ให้ย้ายก้อนเชื้อเหล่านั้นไปยังโรงเรือนเพื่อพร้อมที่จะเปิดดอกเห็ด โดยควรจะดำเนินการดังนี้

- พักก้อนเชื้อเห็ดไว้เฉยๆ ประมาณ 2-3 วัน
- ดึงกระดาษ สาสี หรือ จุกประหยัดส้าล่ออก แล้วแกะเอาเมล็ดข้าวฟ่างที่อยู่ด้านบนใกล้จุกออกทิ้งให้หมด
- ค่อยๆ ถอดคอขวดออกด้วยความระมัดระวัง
- ดึงถุงพลาสติกออกเล็กน้อยเพื่อให้สัมผัสอากาศ
- เริ่มให้ความชื้นตามความเหมาะสม สังเกตดูหน้าก้อนเห็ดเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำหรือเกิดตุ่มดอกให้ใช้มีดโกนคมๆ กรีดถุงพลาสติกออก โดยกรีดเลยไหล่ถุงออกประมาณ 1 เซนติเมตร ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 3-5 วัน หากก้อนเห็ดยังไม่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำหรือเกิดตุ่มดอก ให้รอจนมีลักษณะดังกล่าวก่อนจึงกรีดถุง มิฉะนั้นหน้าเห็ดจะตายด้าน จะออกดอกบริเวณขอบถุง ผลผลิตต่ำ
- รดน้ำให้ชุ่มประมาณวันละ 3-4 ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ แม้บางวันจะไม่เกิดดอกเห็ดเกิดขึ้นเราจะต้องรดน้ำให้ความชุ่มชื้นอย่างสม่ำเสมอ
- หลังเก็บดอกเห็ดชุดแรกแล้ว ให้รดน้ำตามปกติ ทำความสะอาดโรงเพาะเห็ด ตัดแต่งขาเห็ดให้สะอาด

ภาพที่ 10 การเปิดดอกเห็ด

1.5) การให้น้ำและควบคุมความชื้นในโรงเรือนเปิดดอก

ชาวบ้านจะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ในการให้น้ำหรือดูแลความชื้นในโรงเรือนเปิดดอก ควรจะถือหลักปฏิบัติดังนี้

- ควรให้ความชื้นภายในโรงเรือนประมาณ 80-90%
- ใช้วิธีการรดน้ำน้อยๆ แต่บ่อยๆ ครั้ง ย่อมดีกว่ารดครั้งละมากๆ
- พยายามรดน้ำให้เป็นฝอยเล็กๆ ในขณะที่ดอกเห็ดเกิดขึ้น แต่ในกรณีที่ยังเห็ดแห้งเกินไปควรใช้สายยางรดน้ำให้ถูกก่อนเห็ดโดยตรง
- น้ำที่ใช้ควรเป็นน้ำสะอาด มีความเป็นกลาง ถ้าหากเป็นน้ำประปามีปริมาณคลอรีนสูง ควรพักน้ำไว้ก่อนประมาณ 24 ชั่วโมง แล้วค่อยราไปรด
- การให้น้ำในแต่ละวันอาจจะไม่เท่ากันเสมอไป ควรคำนึงถึงสภาพอากาศของแต่ละวัน ซึ่งเป็นตัวกำหนดว่าควรจะให้น้ำวันละมากน้อยเพียงใด

1.6) การเก็บผลผลิตและราคาที่จำหน่าย

หลังเกิดดอกเห็ดได้ 2-3 วัน หรือเส้นผ่าศูนย์กลางของหมวกเห็ดไม่เกิน 6 เซนติเมตร เริ่มเก็บดอกเห็ดได้ ผลผลิตเฉลี่ยต่อถุงจะได้ประมาณ 100-250 กรัม และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในเวลา 3-4 เดือน ต้องใช้มีดคมๆ ตัด เพราะโคนก้านดอกเห็ดมีเส้นใยเหนียวมาก ส่วนราคาจะขึ้นอยู่กับอายุและคุณภาพของเห็ด ดอกเห็ดที่มีอายุ 2-3 วัน หรือมีเส้นผ่าศูนย์กลางของหมวกเห็ดไม่เกิน 6 เซนติเมตร และออกดอกนอกฤดูกลางจะมีราคาแพงที่สุด ประมาณ 80-100 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนดอกเห็ดแก่จะมีราคาลดต่ำลงไป สำหรับต้นทุนการผลิตเห็ดลมจะมีต้นทุนการผลิตเห็ดลมจะมีต้นทุนใกล้เคียงกับการผลิตเห็ดนางฟ้า

ภาพที่ 11 การเก็บดอกเห็ดเพื่อออกจำหน่าย

1.7) การปฏิบัติสำหรับการออกดอกเห็ดในฤดูต่างๆ

- ฤดูร้อน หรือในช่วงที่สภาพอากาศมีอุณหภูมิสูง ความชื้นต่ำ อากาศแห้งแล้ง จะต้องระวังเรื่องการให้น้ำ ต้องมีการเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อย่าปล่อยให้เห็ดแห้งเกินไป อาจจะต้องให้น้ำวันละ 4-5 ครั้ง เนื่องจากเป็นช่วงฤดูที่เห็ดมีการสูญเสียความชื้นอย่างรวดเร็ว อุณหภูมิภายในโรงเรือนควรดูแลอย่าให้สูงเกินไป ควรมีการระบายอากาศให้เกิดการหมุนเวียน อากาศให้ดี ปัญหาที่จะพบมากที่สุด คือ ดอกเห็ดบาง สีขาวซีด ดอกจะห่อ และก้านเป็นสีส้ม เปื่อยง่าย เหงื่อภายในโรงเรือนมีอุณหภูมิสูงเกินไป อากาศถ่ายเทไม่ดี และที่สำคัญหลังจากเก็บเห็ดหมดชุดหรือรุ่นแล้วควรทำความสะอาดเต่งหน้าก้อนเห็ด เก็บกวาดทำความสะอาดโรงเรือน เปิดโรงเรือนเพื่อให้อากาศถ่ายเทไหลเวียนเข้ามาในโรงเรือนเปิดดอก แล้วรดน้ำให้ชุ่มมากๆ สร้างบรรยากาศให้เย็นภายในโรงเรือน ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 3-5 วัน จึงปิดโรงเรือนอบให้ร้อน ระหว่างนี้ประมาณ 3-5 วัน เห็ดก็จะเริ่มออกดอกชุดใหม่ ควรเปิดพลาสติกออกตอนเย็นหรือค่ำ เพื่อเพิ่มอากาศและออกซิเจนให้กับเห็ด ในระหว่างนี้ห้ามรดน้ำโดยเด็ดขาด จนกว่าจะถึงวันรุ่งขึ้น เพราะมิฉะนั้นจะทำให้เห็ดปรับตัวไม่ทันและฝ่อตายในที่สุด

- ฤดูฝน เป็นฤดูที่มีสภาพแวดล้อมอากาศแปรปรวนมาก มีความชื้นสูงส่งผลให้เห็ดล้มในธรรมชาติออกดอกให้ผลผลิตสูง ในฤดูนี้ต้องดูแลเรื่องของการให้น้ำเห็ดให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น วันที่ฝนตกอาจจะรดน้ำวันละ 2 ครั้ง วันที่อากาศร้อนแดดจัดควรรดน้ำ 3-4 ครั้ง ส่วนอุณหภูมิภายในโรงเรือนถ้าช่วงไหนอากาศเย็นควรปิดอบโรงเรือนให้ร้อนขึ้น แต่วันไหนที่มีแดดจัดให้เปิดโรงเรือนเพื่อระบายความร้อน

- ฤดูหนาว เป็นช่วงอากาศที่เย็นเพราะฉะนั้นจะต้องปิดคลุมโรงเรือนให้มิดชิด เพื่อรักษาอุณหภูมิและความชื้นให้อยู่ในระดับที่ต้องการ ในช่วงที่มีอากาศเย็นต่อเนื่องนานหลาย

วันกว่าที่เห็ดจะออกดอก ให้กระตุ้นการออกดอกเห็นดังนี้ ทำความสะอาดก้อนเห็ดและโรงเรือน ให้มีความชื้นอย่างสม่ำเสมอ ระบายอากาศดี แล้วใช้ไม้หน้าสามหรือขวดเบียร์ทาบหน้าก้อนเห็ดเบาๆ ทุกก้อน แล้วรดน้ำให้เปียกชุ่มมากๆ จากนั้นใช้ปุ๋ยยูเรียโรยให้ทั่วพื้นทางเดินบางๆ แล้วใช้พลาสติกปิดคลุมโรงเรือนอบให้มิดชิดไม่ให้อากาศไหลเข้าออก หรือถ่ายเทได้ ปลอบทิ้งไว้ประมาณ 3-5 วัน ก็จะเริ่มมีดอกเห็ดเกิดขึ้น แล้วค่อยเปิดพลาสติกออกตอนเย็นหรือค่ำ ไม่ต้องรดน้ำ โดยให้โปรดน้ำในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น หลังจากปฏิบัติตามขั้นตอนข้างต้นแล้ว เห็ดจะทยอยออกดอกให้เก็บประมาณ 3-5 วัน แล้วก็หยุดออกดอกเห็ดอีก หลังจากนั้นควรปลอบไว้ประมาณ 3-5 วัน แล้วจึงเริ่มการกระตุ้นเช่นเดิม แล้วถ้ากระตุ้นแล้วเห็ดไม่ออกดอกหรือออกดอกน้อย ควรปลอบให้เห็ดให้พักตัวนานขึ้นกว่าเดิมจึงค่อยเริ่มกระตุ้นต่อไป

2) เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

เห็ดนางฟ้า คล้ายคลึงกับเห็ดนางรม เห็ดทั้งสองชนิดนี้จัดอยู่ในวงศ์ (family) เดียวกัน ชื่อ "เห็ดนางฟ้า" เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นในเมืองไทย คนไทยบางคนเรียกว่าเห็ดแขก เนื่องจากมีผู้พบเห็นเห็ดนี้ครั้งแรกที่ประเทศอินเดีย พบขึ้นตามธรรมชาติบนต้นไม้เนื้ออ่อนที่กำลังผุ มีชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Pleurotus sajor-caju* (Fr.) Singer ทางกองวิจัยโรคพืช กรมวิชาการเกษตร เป็นผู้นำเชื้อเข้ามาประเทศไทยเพื่อทดลองเพาะดู ปรากฏว่าสามารถเจริญได้ดีอีกสายพันธุ์หนึ่งเป็นเห็ดที่มีผู้นำเข้ามาจากประเทศภูฐาน มาเผยแพร่แก่นักเพาะเห็ดไทย ได้มีการเรียกชื่อเห็ดนี้ว่า เห็ดนางฟ้าภูฐาน มีหลายสายพันธุ์ซึ่งชอบอุณหภูมิที่แตกต่างกัน บางพันธุ์ออกได้ดีในฤดูร้อน บางพันธุ์ออกได้ดีในฤดูหนาว เป็นที่นิยมมากเพาะเป็นการค้ากันมากเห็ดนางฟ้า เป็นเห็ดที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกสภาวะอากาศของเมืองไทยเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอีสานของเรา ซึ่งมีสภาพอากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าว จึงมีความเหมาะสม ในการเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดชนิดนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายของผู้นิยมบริโภคเห็ด และราคาก็ไม่แพงมากจนเกินไป สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้

ลักษณะของดอกเห็ดนางฟ้า มีลักษณะคล้ายกับดอกเห็ดเป๋าฮื้อ และดอกเห็ดนางรม เมื่อเปรียบเทียบกับเห็ดเป๋าฮื้อ ดอกเห็ดนางฟ้าสีจะอ่อนกว่า และมีครีบอยู่ชิดกันมากกว่า เห็ดนางฟ้าสามารถเก็บไว้ในตู้เย็นนานได้หลายวัน เช่นเดียวกับเห็ดเป๋าฮื้อ เนื่องจากเห็ดชนิดนี้ไม่มีการย่อยตัวเหมือนกับเห็ดนางรม ด้านบนของดอกจะมีสีนวลๆ ถึงสีน้ำตาลอ่อน ในอินเดียดอกเห็ดมีขนาดตั้งแต่ 5 - 14 เซนติเมตร และจะมีน้ำหนักอยู่ระหว่าง 30 - 120 กรัม เห็ดนางฟ้ามีรสอร่อย เวลานำไปปรุงอาหารจะมีกลิ่นชวนรับประทาน เห็ดชนิดนี้สามารถนำไปตากแห้ง เก็บไว้เป็นอาหารได้ เมื่อจะนำเห็ดมาปรุงอาหาร ก็นำไปแช่น้ำเห็ดจะคืนรูปเดิมได้

ภาพที่ 12 เห็ดนางฟ้า

ภาพที่ 13 เห็ดนางรม

2.1) การเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

การเพาะเห็ดนางฟ้ามีระบบการผลิตแยกชัดเจนได้เป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การผลิตเชื้อวุ้น การทำหัวเชื้อเห็ด การผลิตเชื้อถุงหรือก้อนเชื้อ การเพาะให้เกิดเป็นดอกเห็ด เช่นเดียวกับเห็ดลม และในประเทศไทยสามารถเพาะเลี้ยงเห็ดนางรมได้ตลอดปี ส่วนเห็ดนางฟ้า ควรเลี้ยงในฤดูหนาวเพราะสามารถให้ผลผลิตได้แน่นอนกว่า และเป็นเห็ดที่ราคาไม่สูง การลงทุนจะมากในขั้นตอนที่ 1 - 3 ส่วนขั้นที่ 4 คือการผลิตดอกเห็ด จะทำขนาดเล็กใหญ่เท่าใดก็ได้ ไม่ต้องลงทุนมาก หรือจะดัดแปลงจากโรงเรือนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้ว และที่วางอยู่มาใช้ได้ และในขั้นตอนนี้ ผู้ที่ต้องการเพาะจะทำครบทุกขั้นตอนเลยก็ได้ หรืออาจจะทำเป็นบางขั้นตอน เช่น จะทำเฉพาะหัวเชื้อเห็ด โดยการนำก้อนเชื้อที่ทำสำเร็จรูปแล้วมาเปิดออก รดน้ำให้เกิดดอกเห็ดเลยก็ได้

2.2) วัสดุการใช้เพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

ส่วนมากจะใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพารา หรือขี้เลื่อยไม้เบญจพรรณ หรือใช้ฟางข้าวก็ได้ ตาม ฟาร์มเห็ดทั่วไปแล้วเพื่อความสะดวกในการหมักและผสมวัสดุจึงนิยมใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพารา ซึ่งเป็นขี้เลื่อยไม้เนื้ออ่อนและมีสารอาหารที่มีคุณค่าในการเพาะเห็ดมาก โดยมีอัตราส่วนในการผสมวัสดุดังนี้

ขี้เลื่อย	100	กิโลกรัม
รำละเอียด	6	กิโลกรัม
ปูนขาว	2	กิโลกรัม
ดีเกลือ	0.2	กิโลกรัม

วัสดุทั้งหมดนี้สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมได้เมื่อช่วงหรือตวงวัสดุทั้งหมดแล้ว คลุกเคล้าให้เข้ากันและหมั่นตรวจดูความชื้นบ่อยๆ เพื่อไม่ให้วัสดุเปียกแฉะจนเกินไป ซึ่งจะทำให้มีผลในการทำให้เชื้อเห็ดไม่เดิน ในการบรรจุถุงใช้ถุงขนาด 6.5 นิ้ว x 12.5 นิ้ว สำหรับการเพาะเห็ด โดยกรอกวัสดุที่ผสมลงให้ เต็มถุง ใช้มือปาดปากถุงแล้วกระแทกแรงๆ ทบให้แน่นที่สุด ใส่คอกขวดพลาสติก แล้วปิดฝา ด้วยจุกสำลี จากนั้นนำไปนึ่งฆ่าเชื้อให้มีความร้อนประมาณ 100 องศาเซลเซียส นาน 3 ชม. ปลดทิ้งไว้ให้เย็นจึงเขี่ยเชื้อเห็ด เมื่อเสร็จสิ้นขบวนการเขี่ยเชื้อเห็ดแล้ว จึงนำเอาก้อนเชื้อเห็ดที่เขี่ยแล้วไปปักไว้ในโรงพัก เชื้อเพื่อให้เชื้อเห็ดที่เขี่ยแล้วไปปักไว้ในโรงพักเชื้อเพื่อให้เชื้อเห็ดเดินในถุงเพาะเต็มที่ จากนั้น นำเข้าโรงเรือนเพื่อเปิดดอกซึ่งใช้ระยะเวลาในการปักเชื้อประมาณโดยเชื้อเห็ดนางฟ้า 25 วัน ส่วนเชื้อเห็ดนางรม 25-30 วัน จึงเปิดถุงเห็ด โดยดึงจุกสำลีและพลาสติกที่ทำเป็นคอกขวดออก ปาดปากถุงทำให้เกิดดอกและสามารถเก็บบริโภค และจำหน่ายได้

2.3) การให้น้ำเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

เห็ดนางฟ้า นางรม ควรรดน้ำวันละ 3 เวลา เช้า เที่ยง และเย็น โดยให้ละอองน้ำ อยู่เหนือ ถังเห็ด ทั้งหมด และไม่ให้น้ำเข้าในคอขวดของ ถัง โดยเฉพาะกรณีที่มีฝนตกตลอดทั้ง วัน อาจจะรดเฉพาะเช้าและเย็น

ภาพที่ 14 การให้น้ำเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

ภาพที่ 15 ลักษณะโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม

4.6 การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของชุมชนตำบลสันป่ายาง

การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของชุมชนตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมอย่างเป็นทางการ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง จากการสำรวจการรวมกลุ่มพบว่า ชุมชนในตำบลสันป่ายางมีการรวมกลุ่มอาชีพ จำนวน 8 กลุ่ม 1 ชมรม ดังตาราง

ตารางที่ 3 รายชื่อกลุ่มอาชีพของชุมชนตำบลสันป่ายาง

กลุ่ม	ที่ตั้ง	จำนวนสมาชิกกลุ่ม
1. กลุ่มเกษตรกรกรเกษตรกรรมยั่งยืนปลูกผักปลอดสารพิษ	หมู่ที่ 1 – 4	16 คน
2. กลุ่มเกษตรอินทรีย์	หมู่ที่ 1	9 คน
3. กลุ่มถั่วเหลืองทำนา	หมู่ที่ 1	70 คน
4. กลุ่มผู้สูงอายุ	หมู่ที่ 1	69 ครั้วเรือน
5. กลุ่มแปรรูปถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว - ซีอิ๊วขาว	หมู่ที่ 2	62 คน
6. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู	หมู่ที่ 2	42 คน
7. กลุ่มเกษตรกรทำนา	หมู่ที่ 2	50 ครั้วเรือน
8. กลุ่มนางข้าวบ้านหนองก่าย	หมู่ที่ 4	217 ครั้วเรือน
9. ชมรมแพทย์แผนไทยธรรมชาติ	หมู่ที่ 3	24 คน

จากตารางรายชื่อกลุ่มอาชีพของประชาชนในตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาปลูกข้าว ปลูกถั่วเหลือง เกษตรอินทรีย์ และเกษตรยั่งยืนปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มเลี้ยงหมู จำนวน 1 กลุ่ม การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน จำนวน 1 กลุ่ม และชมรมแพทย์แผนไทย จำนวน 1 ชมรม รายละเอียดการดำเนินการของแต่ละกลุ่มอาชีพมีดังต่อไปนี้

1) กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมยั่งยืนปลูกผักปลอดสารพิษ

กลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมยั่งยืน ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตพืชผักที่ปลอดภัยจากสารเคมีที่เป็นพิษต่อร่างกายของผู้ผลิต และผู้บริโภคให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและลดอัตราการเจ็บป่วยจากอาหารปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นพิษ

- สถานที่ดำเนินการ:

พื้นที่ หมู่ที่ 1 – 4 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม:

นายสุพจน์ ทิพย์มณฑ์

ประธานกลุ่ม

นายสวิง จอมศิริ

รองประธาน

นายอนันต์ สุรินตะ

เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 16 คน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรวมพืชผักปลอดสารพิษ

เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เพื่อให้ประชาชนมีอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภค

เพื่อพัฒนาให้พื้นที่ตำบลสันป่ายางเป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลอดสารพิษ

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรยั่งยืน มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 26 ครอบครัว พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 100 ไร่ พืชผักที่ปลูกประกอบด้วยผักกาด ผักคะน้า ผักชี ผักสลัด ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี เป็นต้น

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลิตพืชผักปลอดสารพิษ สำหรับประชาชนในชุมชนและเป็นพื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: ความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการบริโภคพืชผักปลอดสารพิษ และปลอดภัย

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: เกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษสูงกว่าการเกษตรกรรมแบบปกติ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และลดรายจ่ายจากต้นทุนสารเคมีทางการเกษตร

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มเกษตรกรยั่งยืนเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งใหม่ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง ทั้งด้านวัสดุและอุปกรณ์

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการขายสินค้าพืชผักปลอดสารพิษได้ในราคาที่สูงกว่าพืชผักที่ปลูกแบบปกติ และการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

2) กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายวิฑูรย์ อุดม	ประธานกลุ่ม
นายบุญส่ง ท่าชะออน	รองประธาน
นายอดุลย์ แก้วกลาง	เหรัญญิก
นายศรีนวล ศรีวิชัย	กรรมการ
นายมีนา ส่งศรี	กรรมการ
นายจันทร์ โสภา	กรรมการ
นางอวน สมณะ	กรรมการ
นายดวงดีป ดีจันตา	กรรมการ
นายพิรุณ พรหมวัน	เลขานุการ

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรวมกลุ่มอินทรีย์
เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
เพื่อให้ประชาชนมีอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภค
เพื่อพัฒนาให้พื้นที่ตำบลสันป่ายางเป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลอดสารพิษ

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 9 คน รวมกลุ่มกันเพื่อทำการเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำการเกษตรอินทรีย์ในชุมชนและการทำให้ชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: ความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการบริโภคพืชผักปลอดสารพิษ และปลอดภัย

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: เกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรสูงในราคาที่สูงกว่าการเกษตรกรรมแบบปกติ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และลดรายจ่ายจากต้นทุนสารเคมีทางการเกษตร

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง ทั้งด้านวัสดุและอุปกรณ์

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการขายสินค้าพืชผักปลอดสารพิษได้ในราคาที่สูงกว่าพืชผักที่ปลูกแบบปกติ และการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

3) กลุ่มถั่วเหลืองทำนา

กลุ่มถั่วเหลืองทำนา ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมทำนาปี และปลูกถั่วเหลือง

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายบุญส่ง ท่าชะออน

ประธานกลุ่ม

นายสมเดช หมื่นแก้ว

รองประธาน

นายวิรัตน์ อินทจักร์

เหรัญญิก

นายสังัด อุปนันท์

เลขาธิการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 70 คน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมการทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว และถั่วเหลือง

เพื่อจัดสรรและให้กู้ยืมเงินลงทุนประกอบอาชีพเกษตรกรรม

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มถั่วเหลืองทำนา หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง มีสมาชิกกลุ่ม 70 คน เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันจัดหาเงินทุนและเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง สำหรับประชาชนในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตร

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: สมาชิกกลุ่มได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของรัฐ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตร และองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว และถั่วเหลือง ทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

4) กลุ่มยั้งข้าว

กลุ่มยั้งข้าว ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายดวงดีบ ดือจันตา	ประธานกลุ่ม
นายสังัด อุปนันท์	รองประธาน
นายอินแก้ว อินทนนท์	เหรัญญิก
นายบุญส่ง ท่าชะออน	เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 69 ครั้วเรือน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมการทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว และถั่วเหลือง

เพื่อจัดสรรและให้กู้ยืมเงินลงทุนประกอบอาชีพเกษตรกรรม

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มยั้งข้าว หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง มีสมาชิกกลุ่ม 69 ครั้วเรือน เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันจัดหาเงินทุนและเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง สำหรับประชาชนในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: สมาชิกกลุ่มได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มยังข้าว เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของรัฐ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว และถั่วเหลือง ทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

5) กลุ่มแปรรูปถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว – ซิอิ้วขาว

กลุ่มแปรรูปถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว – ซิอิ้วขาว ของกลุ่มแม่บ้าน บ้านสันป่ายาง เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2537 มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งรวมหุ้น จำนวน 24 หุ้น ปัจจุบันมีสมาชิกรวมหุ้น 345 หุ้น จำนวนสมาชิก 62 คน ทำการผลิตและแปรรูปถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว – ซิอิ้วขาว ได้รับมาตรฐานอาหารและยา (อ.ย.) เมื่อปี พ.ศ. 2541 จำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าในชุมชน และส่งไปจำหน่ายต่างจังหวัด เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 3 ดาว ของระดับประเทศ เป็นแหล่งศึกษาดูงานที่สำคัญของชุมชน

- สถานที่ดำเนินการ

สำนักงานกลุ่มแปรรูป ถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว – ซิอิ้วขาว เลขที่ 155/2 หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นางจำลอง อินชัย	ประธานกลุ่ม
นางโสภา ประสิงห์	รองประธาน
นางแสงจันทร์ คำอ้าย	เหรัญญิก
นางศรีพลอย อินชัย	ประชาสัมพันธ์
นางผ่องศรี ประสิงห์	กรรมการ
นางแสงดา แสงมณี	กรรมการ
นางอำนาจ ศรีมูล	กรรมการ
นางจินดา ห่มั่นขัน	กรรมการ
นางนงนุช มีนาศักดิ์	กรรมการ
นางสมศรี บุญทาพิพย์	กรรมการ
นางทานตะวัน ศรีวิชัย	กรรมการ

นางแสงจันทร์ เตปา

กรรมการ

นางเครือวัลย์ บุญหาทิพย์

เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 62 คน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมสมาชิกเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองปลอดสารพิษ

เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและหมุนเวียนตามความต้องการของผู้บริโภค

เพื่อสร้างรายได้ให้สมาชิกในชุมชน

เพื่อสร้างความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม

เพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจ

- กิจกรรมของกลุ่ม

ผลิตและแปรรูปถั่วเหลือง – เต้าเจี้ยว – ซิอิ้วขาว

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนที่ต้องการนำผลผลิตทางการเกษตรในหมู่บ้านมาแปรรูปเพื่อผลิตเต้าเจี้ยวและซิอิ้วขาว ที่มีคุณภาพและหมุนเวียนตามความต้องการของผู้บริโภค ทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและสร้างความสามัคคีในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าแย้งสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง ซ่อมแซม และขยายโรงหมัก เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน นางจำลอง อินชัย ประธานกลุ่มได้กล่าวไว้ว่า “ผู้นำกลุ่มต้องได้รับความร่วมมือจากใจของสมาชิก”

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: ได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ สนับสนุนสูตรการผลิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้ความรู้ในการทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนให้การสนับสนุนการทำธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งเงื่อนไขจากภายนอกชุมชนนั้น นางจำลอง อินชัย ประธานกลุ่มได้กล่าวไว้ว่า “คนเราจะใหญ่คนเดียวไม่ได้ ต้องมีพี่เลี้ยง”

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: เป็นการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบคือ ถั่วเหลืองซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น กลุ่มจะรับซื้อถั่วเหลืองปลอดสารพิษจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าในท้องตลาด

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพ มีทุนในการดำเนินการผลิตอย่างพอเพียง ส่วนอุปกรณ์การผลิตและการซ่อมแซมอาคารสถานที่ต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกซื้อหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท ได้รับเงินปันผลจากผลกำไรร้อยละ 41 ผลตอบแทนของคณะกรรมการร้อยละ 15 และจัดสรรเข้ากองกลางร้อยละ 39

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ผลผลิตของกลุ่มได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในชุมชนซื้อไปบริโภค และส่งขายต่างจังหวัด นอกจากนี้กลุ่มยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของผู้สนใจและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือพระพุทธรบาทสี่รอย

6) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงหมู

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายตาล ทิพจร

ประธานกลุ่ม

นายอุดม ดอนเปล่ง

รองประธาน

นายเกษม สุริยา

เหรัญญิก

นายประจวบ สุริยา

เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 46 คน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงหมู

เพื่อซื้อพันธุ์หมู อาหาร และวัสดุอุปกรณ์

เพื่อจัดสรรและให้กู้ยืมเงินลงทุนประกอบอาชีพเลี้ยงหมู

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง มีสมาชิกกลุ่ม 46 คน เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเลี้ยงหมู

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันจัดหาเงินทุนในการเลี้ยงหมูสำหรับในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: -

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: สมาชิกกลุ่มได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ อาหาร และพันธุ์หมู

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของรัฐ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงหมู การซื้อวัสดุอุปกรณ์อาหาร และพันธุ์หมู อาชีพเข้มแข็งทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

7) กลุ่มเกษตรกรทำนา

กลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมทำนาปี และปลูกถั่วเหลือง

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายวิศิษฐ์ คณธสิงห์	ประธานกลุ่ม
นางศรีมล แก้วเมืองมา	รองประธาน
นายศักดิ์ คณธสิงห์	เหรัญญิก
นายสม เตปา	เลขานุการ

- จำนวนสมาชิก 50 ครอบครัว

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมการทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว และถั่วเหลือง

เพื่อจัดสรรและให้กู้ยืมเงินลงทุนประกอบอาชีพเกษตรกรรม

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรทำนา หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง มีสมาชิกกลุ่ม 50 คน เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันจัดหาเงินทุนและเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง สำหรับประชาชนในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน

เงื่อนไขจากภายนอกชุมชน: ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตร

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: สมาชิกกลุ่มได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของรัฐ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตร และองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว และถั่วเหลือง ทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

8) กลุ่มฉางข้าวบ้านหนองก้าย

กลุ่มฉางข้าวบ้านหนองก้าย ตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายถนอม นรสิงห์

ประธานกลุ่ม

นายทา สาสัตย์

รองประธาน

นางโสพิน มูลอิน

เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 217 ครัวเรือน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่อส่งเสริมการทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลืองเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว และถั่วเหลือง

เพื่อจัดสรรและให้กู้ยืมเงินลงทุนประกอบอาชีพเกษตรกรรม

- กิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มฉางข้าวบ้านหนองก้าย ตำบลสันป่ายาง มีสมาชิกกลุ่ม 217 ครัวเรือน เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การทำนาปี ทำสวนและปลูกถั่วเหลือง

- เงื่อนไขในการรวมกลุ่ม

เงื่อนไขภายในชุมชน: ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันจัดหาเงินทุนและเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง สำหรับประชาชนในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการพัฒนาการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน

- ผลของการรวมกลุ่ม

ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: สมาชิกกลุ่มได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเมล็ดพันธุ์ข้าวและถั่วเหลือง

ความสามารถในการพึ่งตนเอง: กลุ่มจางข้าวบ้านหนองก่าย เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของรัฐ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว และถั่วเหลือง ทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

ได้รับการยอมรับในระดับชุมชน

9) ชมรมแพทย์แผนไทยธรรมศิลา

ชมรมแพทย์แผนไทยธรรมศิลา เป็นการรวมกลุ่มในการผลิตยาแผนโบราณจากพืชสมุนไพรในท้องถิ่น

- สถานที่ดำเนินการ

เลขที่ 23/1 หมู่ที่ 3 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- คณะกรรมการกลุ่ม

นายบุญเลิศ อัคริระ	ประธานกลุ่ม
นายอรุณ สาลี	รองประธาน
นายวินัย แก้วเมืองมา	รองประธาน
นายตีบ สาลี	กรรมการ
นายทรง อัคริระ	กรรมการ
นายเกียรติ สมงาม	กรรมการ
นางพรทิพย์ บุญยืน	กรรมการ
นายวิชัย ดุมน้อย	เหรัญญิก
นางโสพิน มูลอิน	เลขานุการ

- จำนวนสมาชิกกลุ่ม 24 คน

- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

เพื่ออนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่น

เพื่อจำหน่ายพืชสมุนไพรที่มีคุณสมบัติทางยา

เพื่อจัดทำยาแผนโบราณตามตำราแพทย์แผนไทย

- กิจกรรมของกลุ่ม

ชมรมแพทย์แผนไทยธรรมศิลา เป็นการรวมกลุ่มของผู้มีความรู้และภูมิปัญญาทางด้านสมุนไพรและการแพทย์แผนโบราณ เพื่อการอนุรักษ์ จำหน่ายพืชสมุนไพร และผลิตยาแผนโบราณจากตำรายาที่มีการบันทึกไว้ในใบลานที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

- เจือไนในการรวมกลุ่ม

เจือไนภายในชุมชน: ความต้องการของผู้มีความรู้และภูมิปัญญาทางด้านสมุนไพรและการแพทย์แผนโบราณที่ต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอนุรักษ์ จำหน่ายพืชสมุนไพร และผลิตยาแผนโบราณ

เจือไนจากภายนอกชุมชน: ปัจจุบันความต้องการบริโภคพืชสมุนไพรเพื่อรักษาโรค และเพื่อสุขภาพตามแนวทางแพทย์แผนไทยได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย

- ผลของการรวมกลุ่ม

- ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

สมาชิกชมรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอนุรักษ์ จำหน่ายพืชสมุนไพร และผลิตยาแผนโบราณ ทำให้มีอำนาจต่อรองกับตลาดและมีรายได้เพิ่มขึ้น

- ความสามารถในการพึ่งตนเอง

ชมรมสามารถพึ่งตนเองได้โดยมีประธานชมรม เป็นผู้นำ ใช้บ้านของประธานชมรมเป็นที่ทำการชมรม การอบ กลั่นสมุนไพรและผสมยาแผนโบราณ

- ผลประโยชน์ของกลุ่ม

สมาชิกมีอิสระในการค้นคว้าพืชสมุนไพรใหม่ ๆ ตำรายาแผนโบราณใหม่ ๆ ทำให้สืบทอดภูมิปัญญาทางพืชสมุนไพรและการแพทย์แผนโบราณ ทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

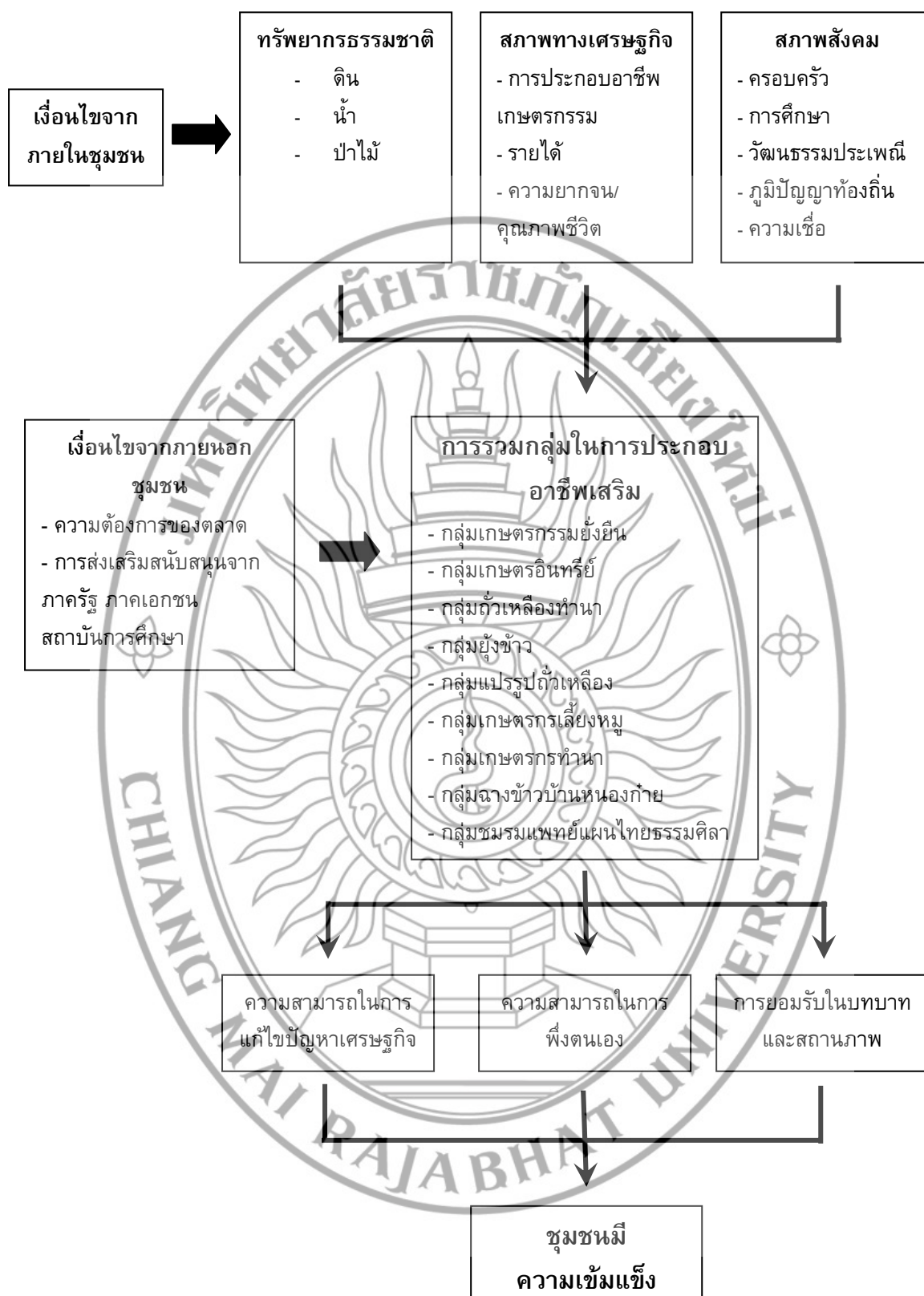
- การยอมรับในบทบาทและสถานภาพ

สมุนไพรและยาแผนโบราณของชมรมได้ส่งออกไปในตลาดสดเพื่อสุขภาพและศูนย์การแพทย์ตามแนวทางธรรมชาติบำบัดทั่วประเทศ

โดยสรุปการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนในตำบลสันป่ายาง เป็นการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาปลูกข้าว ปลูกถั่วเหลือง เกษตรอินทรีย์ และเกษตรยั่งยืนปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มแปรรูปผลผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน และชมรมแพทย์แผนไทย ที่ตั้งของกลุ่มจะตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 – 4 ซึ่งเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา และมีบ้านเรือนในชุมชนหนาแน่น กลุ่มอาชีพเสริมมีโครงสร้างการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เภรณญิก กรรมการเลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีกิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญคือร่วมมือกันทำงานและปฏิบัติกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มทั้งจากการถ่ายทอด

องค์ความรู้ภายในกลุ่ม การเรียนรู้จากการฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน เงื่อนไขในการรวมกลุ่มเกิดจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เงื่อนไขภายในชุมชนเกิดจากความต้องการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาอาชีพเสริมของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง ส่วนเงื่อนไขภายนอกชุมชน เป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้นจากความต้องการในการบริโภคสินค้าจากชุมชน เงื่อนไขในการสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น ผลจากการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริมทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจสามารถเพิ่มรายได้เพิ่มเติมจากอาชีพหลักซึ่งชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม การรวมกลุ่มทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ตามแผนภาพการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนสันป่ายาง ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 16 แผนภาพโครงสร้างการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนตำบลสันป่ายาง

4.7 การรวมกลุ่มอาชีพการเพาะเห็ด

จากการประชุมจัดเวทีการพัฒนาอาชีพเสริมการเพาะเห็ด สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพการเพาะเห็ด ดังนี้

4.7.1 แผนการสร้างกลุ่ม

เพื่อให้การบริหารจัดการของกลุ่มพัฒนาอาชีพเสริมชุมชนสันป่าย่างมีความมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายของกลุ่มและตำบลที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม รายได้เพิ่ม และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของครอบครัวตนเอง จึงเห็นควรกำหนดให้มีระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มไว้ดังนี้

หมวดที่ 1

ว่าด้วยเรื่องทั่วไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกลุ่มพัฒนาอาชีพเสริมชุมชนสันป่าย่าง

ข้อ 2 สถานที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าย่าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

ข้อ 3 ระเบียบนี้แก้ไขเพิ่มเติมได้หลัง 365 วัน หลังจากวันที่มีผลบังคับใช้

ข้อ 4 วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้เสริม
- เพื่อให้ชาวบ้านมีการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- เพื่อเสริมสร้างพลังชุมชนเข้มแข็ง
- เพื่อนำความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ที่ได้ไปพัฒนาต่อไป

หมวดที่ 2

ว่าด้วยสมาชิกและคณะกรรมการ

ข้อ 5 คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) ต้องเป็นผู้เห็นชอบด้วยหลักการของกลุ่ม
- (2) เป็นผู้ที่พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบ ข้อตกลงของกลุ่ม
- (3) มีความเสียสละ อดทน เห็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลักสำคัญ
- (4) ต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด
- (5) คณะกรรมการกลุ่มมีมติเห็นชอบที่จะรับเป็นสมาชิก

ข้อ 6 คุณสมบัติของคณะกรรมการกลุ่ม

- (1) วาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี
- (2) ไม่เคยต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล
- (3) หากกรรมการว่างลงให้คณะกรรมการที่เหลืออยู่สรรหากรรมการใหม่จากสมาชิกจนครบจำนวนโดยไม่ต้องขอมติจากที่ประชุมใหญ่แต่ต้องแจ้งให้สมาชิกทราบ

ข้อ 7 หน้าที่ของประธาน

- (1) เป็นประธานในที่ประชุมทุกระดับ
- (2) เรียกประชุมคณะกรรมการกลุ่ม
- (3) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการร้องขอหรือตามมติที่ประชุม
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ

ข้อ 8 หน้าที่ของรองประธานกลุ่ม

- (1) ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานในกรณีที่ประธานไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
- (2) ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน
- (3) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามมติของที่ประชุม

ข้อ 9 หน้าที่ของเลขานุการกลุ่ม

- (1) จัดการงานทางด้านเอกสารของกลุ่ม
- (2) ดำเนินงานการประชุมเกี่ยวกับการจัดวาระการประชุม บันทึกการประชุม
- (3) ประสานกับสมาชิกกลุ่มในเรื่องการเรียกประชุม การเผยแพร่มติที่ประชุม

ข้อ 10 หน้าที่ของเหรัญญิกกลุ่ม

- (1) จัดทำบัญชีการเงินของกลุ่ม
- (2) เก็บรักษาเงินของกลุ่มตามที่มีอยู่ในบัญชี
- (3) เบิก จ่ายเงินของกลุ่มตามการอนุมัติของประธาน

ข้อที่ 11 หน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน

- (1) ตรวจสอบการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และระเบียบการบริหารจัดการ
- (2) ตรวจสอบบัญชี การเก็บรักษา และการจ่ายเงินของเหรัญญิก ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม หรือ คำสั่งของประธาน
- (3) รายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการทราบทุก 4 เดือน และในรอบปีโดยแสดง กำไร ขาดทุน งบดุล ภายใน 60 วันหลังสิ้นปีบัญชี

ข้อ 12 การหมดสภาพสมาชิกกลุ่ม

- (1) เสียชีวิต
- (2) ลาออก

หมวดที่ 3
ว่าด้วยการประชุม

ข้อที่ 15 การประชุม

- (1) ต้องประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และประชุมใหญ่สามัญประจำปีละ 1 ครั้ง
- (2) ถ้าประธานและรองประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนในการประชุมคราวนั้น

(3) ให้เสียงข้างมากในที่ประชุมเป็นข้อยุติ ในกรณีที่เสียงเท่ากันให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด

หมวดที่ 4

ว่าด้วยทุนและแหล่งเงินทุน

ข้อที่ 16 ทุนและแหล่งที่มาของเงิน

- (1) เงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและจากหน่วยงานต่างๆ
- (2) เงินจากการกู้ยืม
- (3) เงินจากการบริจาค
- (4) ดอกผลหรือกำไรอันเกิดจากการบริหารจัดการของกลุ่ม
- (5) เงินค่าถือหุ้นของสมาชิกและเงินค่าธรรมเนียมต่างๆ

หมวดที่ 5

ว่าด้วยการจัดสรรผลกำไร

ข้อที่ 17 ให้ถือวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันสิ้นปีทางบัญชี

ข้อที่ 18 ให้มีการจัดสรรผลกำไรจากผลการประกอบการหลังสิ้นปีทางบัญชี ดังนี้

- (1) ค่าตอบแทนของคณะกรรมการ 20% ของผลกำไร
- (2) เป็นทุนสำรองเพื่อพัฒนากลุ่ม 30% ของผลกำไร
- (3) เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน 10% ของผลกำไร
 - ฌาปนกิจ 5%
 - อาหารกลางวันเด็กนักเรียน 5%
- (4) เป็นเงินปันผลให้สมาชิกตามจำนวนหุ้น 40% ของผลกำไร

ข้อที่ 19 กลุ่มจะต้องจัดทำบัญชีเงินฝากและบัญชีค่าใช้จ่ายของกลุ่มให้ครบถ้วน ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เดือนละครั้ง แล้วมีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวโดยการติดประกาศอย่างเปิดเผย โดยให้ครอบคลุมในเรื่องดังนี้

- (1) บัญชีเงิน ฝาก
- (2) รายรับและรายจ่ายของกลุ่ม
- (3) สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

ข้อที่ 20 การเบิก-ถอน เงินของกลุ่มในบัญชีเงินฝากต้องใช้ 3 คนในการฝาก และ 2 คนในการเบิกถอน

คณะกรรมการได้พิจารณาแล้วมีมติให้บังคับใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ประธานกรรมการ

ลงชื่อ.....รองประธาน ฯ

4.7.2 แผนการเพาะเห็ด

กลุ่มพัฒนาอาชีพเสริมของชุมชนตำบลสันป่ายาง ได้วางแผนงานและงบประมาณในการเพาะเห็ดหลินที่ 1 จำนวน 5,000 ก้อน โดยในครั้งนีทางกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดหาเตาอบและวัสดุเพาะเห็ด ส่วนหัวเชื้อสำหรับผลิตก้อนเห็ดได้รับความอนุเคราะห์จากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ซึ่งโรงเรียนของกลุ่มจัดทำขึ้นอย่างประหยัดแบบง่ายๆ โดยใช้ไม้ยูคาลิปตัสและไม้ไผ่เป็นโครง ด้านบนบุด้วยหญ้าคา ส่วนด้านข้างบังแสงด้วยซาแลน ซึ่งสามารถบ่มได้เกือบ 5,000 ก้อน ซึ่งจะใช้เวลา 2-3 เดือนก็เปิดดอก โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มสามารถจะเก็บเห็ดได้ประมาณ 10-15 กิโลกรัมต่อวัน โดยเก็บได้ติดต่อกันได้ 2 เดือนครึ่งถึง 3 เดือน โดยได้วางแผนงานและงบประมาณในการเพาะเห็ดดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แผนงานและงบประมาณในการการเพาะเห็ด

แผนงาน	รายละเอียด	ระยะเวลา (เดือนที่)				งบประมาณ (บาท)
		1-3	4-6	7-9	10-12	
1. ก่อสร้างโรงเรือน	- โรงเรือนเตรียมก้อนเชื้อและบ่มก้อนเชื้อ โดยมีพื้นที่ซีเมนต์ ขนาด 6x9 เมตร	↔				25,000-
	- โรงเรือนเปิดดอก เห็ด ใช้เสาไม้ยูคา โครงไม้ไผ่ หลังคามุง หญ้าคา ขนาด 4x10 เมตร	↔				18,000-
2. จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์	- จัดหาเตาแห้งก้อนเชื้อ	↔				สนับสนุนจาก อบต.
	- หัวเชื้อเห็ดลม	↔				จากสวน เกษตร เมืองงาย
	- วัสดุอุปกรณ์ทำก้อนเชื้อ เช่น ตระกล้า ถูพลาสติก สำลี ขวด แบน ยางรัด เป็นต้น	↔				10,000-
3. จัดหาวัสดุเพาะ	- ซื้อวัสดุผสมสำหรับทำก้อน	↔				สนับสนุนจาก อบต.
4. ผลิตเห็ดนางรม	- ผสมวัสดุเพาะ หยอดเชื้อ บ่มก้อนเชื้อ เก็บดอก		↔			5,000-
5. กำจัดก้อนเชื้อที่ และพักโรงเรือน	- จัดการก้อนเชื้อที่หมดสภาพออกจากโรงเรือนโดยทำเป็นปุ๋ยหมัก และทำความสะอาดโรงเรือน				↔	2,000-
รวม						60,000-